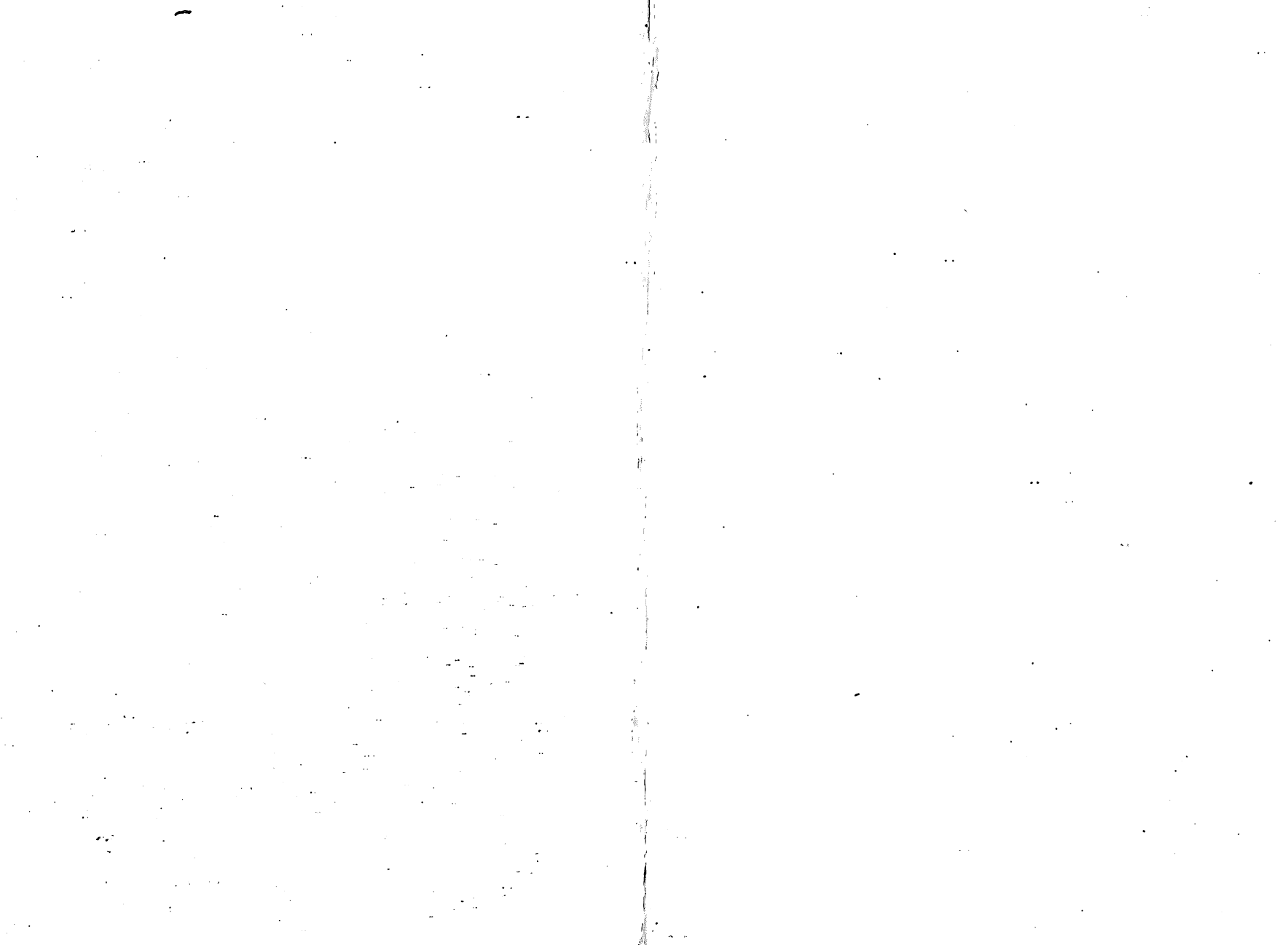

23372
23373
23374

1. Վաւերիչ Առձեռն « թղթաւ
« Երաւակից
2. Գոյա ԴժԿ « Եւաքան
3. Դրա « Պատմի Բօկեւոր
Կ

94.35
-97

891.99
Ա - 71

Ի Թ Մ

ԴԻՍՈՒՀԻ ԹՕԿԷՆՊՈՒՐԿԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՅ Ի ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆԷ

ԳԱՐԻԷԼ ԳՐԱՍԷՐԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՆՏԱՏԵԱՆ

(Սրամեան)

—
1886

Ի Թ Մ

ԴՔՍՈՒՀԻ ԹՕԿԵՆՊՈՒՐԿԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՅ Ի ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆԷ

ԳԱՐԻԷԼ ԳՐԱՍԷՐԵԱՆ

معارف عمومیہ نظارت جلیہ سنک فی ۹ رجب سنہ ۳۰۳ و فی ۱ نیسان سنہ
۳۰۲ تاریخلی و ۱۲۲ نومرولی رخصتنامه سیلہ طبع اولشدر

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԵԱՆ

(Արամեան)

1886

ԱՌ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՏԻԳՐԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

ԿԻՒՄԻՒՇԿԷՐՏԱՆ

Ձեր Մեծապատուութեան յաւէս ողբացեալ առա-
փինի մօր անմահ յիշատակին նուիրել յօժարեցայ
սոյն փոքրիկ երկասիրութիւնս՝ որ բարոյավէպ մի է
հրահանգիչ, եւ որ կարէ ծառայել ազնուացընելու
եւ կրքելու մեր օրորդաց եւ կանանց սիրեւրն, եւ
առաջնորդելու նոցա յասպարէզ առաքինութեան օ-
րինակաւ առաքինւոյն Իբայի :

Հետեւաբար Ձեր բազմաղիմի բարեբարութեանց
շարքին մէջ մասնաւոր նշանակութիւն մը կոչուած
է ունենալ Ձեր այս եռանդն, որով վառեալ էք ճշ
միայն գործելու յօգուտ մեր անօգնական, անկեալ,
աղքատ ազգայնոց, այլ եւ ի նպաստ նշմարիտ դաս-
տիարակութեան :

Օրհնեալ ձեռքի որ ձեռն գրեց. օրհնեալ եւ Դուք
որ կրէք նշմարիտ ազգասիրի մը գեղեցիկ յատկանիւթ :

4955

Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ

ԱԶՆՈՒԱԶԱՐՄ ՄԱՐԻՆՈՍ ՏԻԿՆՈԶ

ԿԻՒՄԻՒՇԿ ԷՐՏԱՆ

Յո՛յր յիշատակ պարս եւ վայել
Էր ինձ արդեօք զիմ երկ ձօնել.
Սոսափնւոյն վեհ Էրայի
Զարմանալին վէպ սխալի.
Յիշատակի՛ մօրըդ վրսեմ,
Անբիծ հոգւո՛յդ փում լուսանեմ.
Մօ՛րըդ բարոյ փաշազարմի
Որդւոց բարեաց առափնի :

ԹԱՐԳՄԱՆԻԶՆ

Դ Ք Ս Ո Ւ Հ Ի Թ Օ Կ Է Ն Պ Ո Ւ Ր Կ Ի

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա .

Ի Մ Ա Ս Տ Ն Ա Գ Ո Յ Ն Ի Ք Ո Ր Ս Ի Ի Ր

ՆՐԿՈՏԱՍՏԱՆԵՐՈՐԴ զարուն մէջ Հերման եւ Ոթոն
տը Գիրքպէրկ անունով երկու զօրաւոր կոմսեր կը
բնակէին ամուր դղեակ մը, իւրմէն քանի մը փար-
սախ հեռուն իւրի եղբերուն վրայ :

Ասոնք երկու երեւելի իշխաններ էին իրենց
ստացած զինուորական փառքերովը, եւ մեծամեծ
առաքինութիւններով բարի օրինակ կը հանդիսա-
նային Գերմանիոյ ազնուականաց եւ իրենց հպա-
տակացը :

Պատմութիւնը պահած է ասոնց անունը Պաղես-
տինի առաջին խաչակրութեան մասնակից եղող
գլխաւոր ասպետաց անուններուն հետ, որուն
ձեռնարկեցին քրիստոնեայ թագաւորներ փրկե-
լու եւ ազատելու համար այն սուրբ երկիրը որ

օրօրոց եղած է մեր աստուածային կրօնին :

Այս միջոցիս Գերմանիան ունէր Ս. Բենեդիկտոսի կարգէն բազմաթիւ վանքեր . այս բարեպաշտական հաստատութիւնները բաց էին ապաշխարել ուղող մեղաւորաց եւ անոնց առջեւ . որ կրած ըլլալով երկար վշտեր , կ'երթային առանձնութեան մէջ Աստուծոյ խնդրելու իրենց վշտերուն մոռացութիւնը կամ զանոնք մեղմացնելու կարող միակ մխիթարութիւնը :

Միջին դարուն մէջ կրօնաւորները գործիք եղան Նախախնամութեան ձեռքը զորս կը գործածէր գետինը արգասաւորելու եւ կենաց ամենակարեւոր պիտոյքը հայթայթելու արհեստը մարդոց սորվեցնելու համար : Ասոնք իրենց ձեռքը , մշակեցին ամայի եւ անմշակ երկրի մը ընդարձակ մասերը , եւ իրենց արդեանցը աւելորդէն առատ ուղորմութիւններ կը բաշխէին , եւ այս բարեգործութեան առիթներով կը ջանային Աւետարանին աստուածային բարոյականը քարոզելու ամէն անոնց՝ որ կուգային իրենց այցելելու եւ օգնութիւն խնդրելու :

Հերման եւ Ոթոն Ս. Երկիրը երթալնուն առաջ իրենց կալուածոց մէջ հաստատեցին քանի մը կրօնաւորներ՝ որոնց առաքինի եւ խստակրօն կեանքը խորին յարգանք մը ազդած էին իրենց . այս կերպով եղաւ Վիպլինկի աբբայարանին հիմնարկութիւնը , որն որ կանգնուեցաւ 1099ին եւ երկարածիք տարիներու շարունակութեան մը մէջ պահեց Քիրքպլէրկի կոմսերուն գերեզմանները :

Այս նորահաստատ վանքին առաջին բնակիչներն եղան Սեւ Անտառին մէջի Ս. Վլասիոսի վան-

քին կրօնաւորները : Քօսթանցայի Գեպար երրորդեալիսկոպոսը տեղաւորեց զանոնք հոն , որ անմիջապէս սկսան հիմնադրին խոհական նպատակին հետեւելու , եւ իրենց աշխատութեամբը եւ Քրիստոնէավայել առաքինութեամբքը իսկոյն գրաւեցին իրենց շուրջը գտնուող գիւղացւոց յարգն ու վստահութիւնը : Իրենց հովանաւորութեամբը եւ ժրջան խնամքներով երկրագործութիւնը ծաղկեցաւ , եւ երկիրը արգասաւորութեան եւ նշանաւոր հարստութեան մը կերպարանքն առաւ :

Քիրքպլէրկի դղեակը բնակող ազնիւ գերդաստանը իր ցեղին փառաւորութեանը հետ կը միացնէր միանգամայն ժառանգական առաքինութեանց ամենաբարձր փառքը , այսինքն բարեպաշտութիւն սրտի եւ երկիւղ Աստուծոյ :

Հերման Քիրքպլէրկի որդիքը՝ որն որ անդրանկութեան իրաւամբք ժառանգած էին կոմսութիւնը , ուրախութեան պատճառ էին իրենց ծնողացը : Բայց ինչպէս որ ընտիր ծաղիկներով լեցուն պարտէզի մը մէջ կրնայ գտնուիլ ծաղիկ մը՝ որ իւր գոյներուն պայծառութեամբը եւ բուրմունքին քաղցրահոտութեամբը կ'որոշուի ըզրոր ուրիշ ծաղիկներէն , այոպէս ալ երբեմն ազնիւ գերդաստանի մը մէջ մասնաւոր կատարելութիւններով եւ շնորհներով առանձնաշնորհեալ զաւակ մը կը գտնուի . այսպէս էր երիտասարդ Իթա իր քոյրերուն մէջ :

Պատմութիւնը չճառէր իր ծնողաց վարուց մանրամասն պարագաները , բայց Իթայի դաստիարակութիւնը՝ որուն արկածները հասած են մինչեւ մեր օրերը , բաւական կ'ապացուցանեն

Թէ որպիսի խնամքներով շրջապատեալ էր այն :
Հերման Քիրքպէրի իր որդիքը կը համարէր իր-
րեւ թանկագին աւանդ մը՝ Աստուծոյ իրեն յանձ-
նուած , կ'ըսէր երբեմն թէ , ընտանիքը նման է տըն-
կարանի մը՝ որուն մէջ կը բողբոջեցնէ Աստուած-
փափուկ ընձիւղներ , զոր պարտական են ծնողք
մշակելու ամենամեծ խնամքով , եւ պահպանելու
ամէն վտանգաւոր աղբեցութիւններէ , մինչեւ որ
ծաղկին եւ զարգանան այս աշխարհիս զարդն ըլ-
լալու՝ եւ ամէն օր իրենց օրհնեալ կեանքէն առա-
քինութեան անուշահոտութիւններ բուրելու հա-
մար :

Ի՞նչ իւր երիտասարդութենէն սկսեալ ընդու-
նած էր իր սրտին մէջ մայրական գորովոյ քաղցր
խորատները . եւ սղայութեան խողերուն հետ իր
մօրը քով սորված էր իր սեռին վայլած գործքերը
որք վերջը պիտի դբաղեցնէին զինքը :

Տասնեւհինգ տարեկան հասակին մէջ արդէն
գիտէր իլ դարձնել , ասեղ գործածել եւ հիւս-
ուածներ շինել , չառ անգամ գլեկին մառանին մէջ
ինքը կը պատրաստէր այն փափուկ եւ համադամ
կերակուրները՝ որով կը զարդարուէր սեղանը ըն-
տանեաց տօնի օրերը , եւ երբ երեւելի օտարա-
կաններ հիւրընկալութիւն կ'ընդունէին կամ հրա-
ւիրուած կը գտնուէին պաշտօնական խնջոյքներու :
Այսպէս անցան այս երիտասարդ աղջկան առաջին
տարիները , ուսման եւ իր հասակին աշխատու-
թեանցը մէջ՝ որ կը զարգացընէին իր դաստիարա-
կութիւնը . մինչդեռ միւս կողմէն ալ կրօնքը իր
սրտին մէջ կը քանդակէր իւր թանկագին խրատ-

ները , որոնք օր մը կանոն եւ մխիթարութեան նե-
ցուկ պիտի ըլլային իրեն :

« Սիրելի՛ աղջիկ , կը կրկնէին անդադար իր բարի
ծնողքը , ամէն ինչ որ կ'ընդունիս մեզնէ , մենք
զայն ստացած ենք Աստուծոյ անսահման բարու-
թենէն՝ որ մեր երկնաւոր Հայրն է , ուստի պար-
տական ես քու կենացը մէջ ամէն օր սիրոյ եւ վա-
ռարանութեան աղօթքներ ուղղել Անոր , որպէս զի
իւր օրհնութիւնը երբեք չհեռանայ վրայէդ » :

Ի՞նչ կը սիրէր պատմել տալ մեր Աստուածային
Փրկչին պատմութեան գլխաւոր կէտերը . կ'ըսէին
իրեն թէ ի՞նչպէս Յիսուս սղայութեան ատեն օրի-
նակ եղաւ անմեղութեան , հնազանդութեան եւ
բարեպաշտութեան թէ ի՞նչպէս չափահաս եղած
ատեն կը սորվեցընէր մարդոց , իրենց յաւիտենա-
կան Հօր մատուցանել երախտագիտութեան եւ սի-
րոյ վայելուչ պաշտօն , եւ սուրբ կեանքի ժը բարի
գործերովը արժանանալ երկնից մէջ ընտրելոյ խոս-
տացեալ երանութեանց :

Ի՞նչ կ'ամբիոյէր այս ամէնը իր սրտին մէջ , եւ
կը ջանար համաձայնեցընել իր կեանքը Փրկչի աստ-
ուածային պատուէրներուն :

Վիպլինկի կրօնաւորաց արդոյ երէցը՝ որ Քիրք-
պէրի մատուանապետութեան պաշտօնը կը վարէր ,
ինքը միւրտեր էր զի՞նք . վերջը դարձեալ ինքն
յանձն առաւ անոր Քրիստոնէական կրթութիւնը՝
որ գեղեցիկ պտուղներ ընծայեց , նմանապէս ինքն
եղաւ որ երիտասարդ աղջիկը պատրաստեց Ս . Հա-
ղորդութեան խնջոյից , եւ երկնային օրհնութիւն-
ներ հրաւիրեց իր ամուսնութեան վրայ :

Իթայի պատմութիւնը՝ որուն յիշատակները պիտի նկարագրենք այժմ, յայտնի ապացոյց մըն է Նախախնամութեան, որ անդադար կը հսկէ մարդկային ճակատագրաց վրայ, որ զամէն բան իլաւ անդր կը շրջէ անոնց համար՝ որ հաւատարիմ կը մնան Աստուծոյ։ Մարգս՝ ինչ որ ալ ըլլայ իր տկարութիւնը եւ գիւրաբեկութիւնը, կը գիւմադրէ կենաց ամէն փորձութիւններուն. միայն թէ վստահութիւն ունենայ երկնից օգնութեան, եւ աստուածային կամաց հպատակութեան մէջ փնտռէ իր ոյժն ու զօրութիւնը։

Իթա իր տղայ հասակէն կատարեալ օրինակ եղաւ բարեպաշտութեան եւ աստուածային երկիրդի. կ'աճէր շնորհօք եւ իմաստութեամբ, եւ եթէ ընդունած էր յերկնից ամենաթանկագին պարգեւ մը իր ծնողաց իրեն տուած քրիստոնէական դաստիարակութեամբը, ծնողքն ալ կ'ընդունէին իրենց խնամոց եւ գորովոյ քաղցր վարձքը այն օրհնութեանց մէջ՝ զորս Աստուած կը հաճէր սփռել այս բարեպաշտ աղջկան վրայ։

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ.

Ա Ս Ո Ւ Ս Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Որովհետեւ արժանաւորութիւնն ու առաքինութիւնը երբէք անձանօթ չեն կրնար մնալ, ուստի Իթայի զարմանալի կատարելութիւններն ալ

Իսկոյն նիւթ եղան բոլոր երկրացւոց զարմացմանը։ Թօկէնպուրկի երիտասարդ Հենրիկոս կոմսը լսելով երիտասարդ Իթայի արժանաւորութիւնը հռչակող գովեստները, Հանօ կոմսին 1197 թուին Քօլօնիայի մօտ տուած նիզակախաղութեան ատեն, նոյն վայրկենէն խնդրէր էր Աստուծմէ որ զանի իրեն կին շնորհէ։

Նիզակախաղութենէն քիչ օր ետքը Թօկէնպուրկէն Քիրքպէրկի գնաց, որպէս զի իր աչքովը ստուգէ բոլոր լածներուն ճշմարտութիւնը եւ զանի իրեն ամուսին խնդրէ։

Հենրիկոս կը սերէր երեւելի ցեղէ մը՝ որն որ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր ստացած էր Թօկէնպուրկի կալուածը. իւր դղեակը շինուած ըլլալով լեռան մը վրայ, գեր ի վերոյ կը բարձրանար Յիշչնկէնի երեւելի վանքէն, ուր քիչ հեռուն կը բնակէին ազնիւ աղջկունք, որ հրաժարած աշխարհի ամէն հանդէսներէ, առանձնութեան մէջ Աստուծոյ նուիրած էին ինքըզինքնին։

Իթայի ծնողքը երիտասարդ ասպետին ամենապատուաւոր ընդունելութիւն մը ըրին. իր վարմունքը, եւ իւր խոնարհութիւնը իսկոյն գրաւեցին անոնց յարգանքը ու սէրը. իր աստիճանը եւ տարիքը բնաւ արգելք մը չը յարուցանելով այսպիսի մերձակայ խնամութեան մը հնարաւորութեան, դժուարին չեղաւ իրեն երիտասարդ աղջկան հաւանութիւնն ստանալ այս միութեան համար՝ որ երկու ընտանեաց իղձն ու փափաքը լըրացնել կը թուէր։

Քիչ ժամանակ վերջը նոյն իսկ այս 1197 տար-

ւոյն ընթացքին մէջ Հենրիկոսի ամենասիրելի իղ-
ձերը պսակուեցան, եւ իր հարսանիքը կատարուե-
ցաւ Քիրքպէրկի դղեկին մատուանը մէջ ամենայն
փառաւորութեամբ:

Այս արարողութեան օրը Հենրիկոս իր կենաց
ընկերոջ ընծայեց ոսկի մատանի մը մեծագին ա-
կունքներով զարդարուած: Ամուսնութեան նուի-
րադործած այս անքակտելի միութեան նշանը
պէտք էր իրեն յիշեցնել այն անբռնաբարելի հա-
ւատարմութիւնը եւ հաստատուն սէրը՝ որ միայն
կ'ապահովեն քրիստոնեայ ամուսիններու երջան-
կութիւնը:

Երբ այս տօնի եւ փառաւորութեան օրերէն
վերջը բաժանման ժամը հասաւ, Թօկէնպուրկի
երիտասարդ կոմսուհին իր ամուսնոյն հետեւելու
համար, խորին վշտիւ զգաց իր սիրելի ծնօղբէն,
իր սիրելի քոյրերէն՝ զորս չափազանց կը սիրէր,
եւ տանը բոլոր ծառաներէն բաժնուելու հարկաւո-
րութիւնը, որոնք իր ծնունդը տեսեր եւ աղայու-
թեան ատեն իրենց բազկացը մէջ կրեր էին զինքը:
Տխուր հայեցուածք մը արձակեց այն գեղեցիկ
տեղեկաց վրայ՝ ուր այնչափ քաղցրութեամբ անցած
էին իր առաջին օրերը, իր մանկական խաղուց եւ
իր ծնողաց գորովոյ եւ սիրոյ ցոյցերուն մէջ:

Սակայն կրօնքը՝ որ մխիթարութիւններ կ'ընծայէ
իրմէ մխիթարութիւն բնառող բոլոր վշտերուն,
կրօնքը օգնութեան հասաւ ի թայի՛ իր բաժանման
տխրութիւնները ամօքելու համար. յիշեցուց իրեն
որ Աստուծոյ որդիքը ամէն տեղ հետեւին կը տա-
նին իրենց երկնաւոր Հօր օրհնութիւնները, եւ այս

կարճատեւ կենաց փորձութիւնները արիւթեամբ
եւ համբերութեամբ կրեցնուն վերջը կ'ակնկալեն
յաւիտեան երկնից մէջ միանալու:

Գ Լ ՈՒ Խ Գ .

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Կ Ե Ա Ն Ք

Ի թան միտքը պահած էր այն սուրբ խօսքերը՝
զորս ամուսնութեան օրը քահանայն խօսած էր ի-
րեն, հնազանդ ըլլալ պատուիրելով իր ամուսնոյն
ինչպէս որ Եկեղեցին հնազանդ է Յիսուսի Քրիստո-
սի իր աստուածային գլխոյն: Իր սրտին մէջ ան-
դադար կը յիշէր այս պատուէրը՝ որ ամուսնու-
թեան բոլոր պարտականութիւնները գլխովին կը
բովանդակէ, եւ որովհետեւ արդէն կատարած էր
իր որդիական հնազանդութեան պարտիքը, ուստի
դժուար չեղաւ իրեն սովորիլ ամուսնական հնազան-
դութեան՝ իր ամուսինն ալ իր հետ կը վարուէր
ամէն տեսակ ակնածութեամբ եւ սիրալիր պատ-
ուով: Իր ամենափոքր փափաքները քաղցրութեամբ
եւ զգուշութեամբ կը յայտնէր, եւ անկէ միայն
արդարացի, օգտակար եւ դիւրակատար բաներ
կը պահանջէր:

Սակայն Հենրիկոս իւր հազուադիւտ կատարե-
լութեանցը հետ շատ խիստ բնաւորութիւն մը ու-
նէր. յաճախ կը պատահէր իրեն բարկանալ եւ սրտ-
մոխլ զայրագին, որուն վրայ վերջը թէպէտ եւ

ամթապարտ կ'ըլլար շուտով, սակայն դիմացինին համար դժուարահանդուրժելի կէտեր էին ասոնք :

Իթա դիւրաւ հասկըցեր էր անոր այս բռնութեանց հակամիտութիւնը եւ շատ վիշտ կ'իմանար, քայց իւր ամուսնոյն համար ունեցած անձնուէր սէրը պարտաւորեալ կը տրամադրէր զինքը համբերութեան . խոհեմութիւն կը համարէր զիջանիլ այն վաղանցիկ ցասմանց քան թէ անոր բնաւորութիւնը զայրացնել կուրծներով եւ հակառակութիւններով . ուստի որոշեց կրկնել իւր ջանքերը, երիտասարդ կոմսին ցասկոտ տրամադրութիւնները քաղցրութեամբ հանգարտեցնելու :

Երբ բարկութիւնը կ'սկսէր որոտալ, կը ջանար առաջն առնուլ եւ վնասները մեղմել, եւ հրեշտակային համբերութեամբ կը հանդուրժէր իրեն համար ծագած վշտերուն :

Մասնաւորապէս ամուսիններու կը վերաբերին այն զարմանալի խրատները՝ զորս Պօղոս առաքեալ տուած է ամէն մարդոց . ասոնք պարտական են համբերել փոխադարձ թերութեանց, եւ այսպիսի վարմունքով մը կատարել Աւետարանի այն աստուածային պատուէրը՝ որ կ'ըսէ քրիստոնէից « սիրեցէք ձեր ընկերը ձեր անձին պէս, եւ ըրէք անոնց ինչ որ կուզէք որ ընեն ձեզի համար » :

Իթան մտքէն ամենեւին չէր հեռացընէր այս կանոնը, ուստի իր ներքին կեանքն ալ սակաւ ցաւալի ժամեր կ'ունենար Աստուծոյ իրեն շնորհած խաղաղութեան եւ երջանկութեան օրերուն մէջ . կ'ապրէր իր ամուսնոյն հետ կատարեալ անձնուիրութեամբ՝ մէկուն ուղածը միւսին ալ ուղածն էր,

առիկա ականածութեանց եւ բարի ծառայութեանց չարունակեալ փոխանակութիւն մըն էր . այսպէս աշխարհի աղմկալից զուարճութիւններէն հեռու իրենց առանձնական դղեկին մէջ խաղաղական երանութիւն մը կը վայելէին . եւ եթէ Հենրիկոսի ճակատը աղօտանար խոժոռութեամբ, բարին իթա գիտէր այն ամպը փարատել իր սիրալիր հայեցումածքով եւ զուարթ խօսքերով . եւ Հենրիկոս կը ժպտէր եւ երախտագէտ կ'ըլլար անոր այս չնորհաց եւ սիրալրութեան համար :

Այս երջանկութեան մէջ երկուքին համար ալ քաղցր էր յիշել թէ պէտք է անդադար փառք տալ Աստուծոյ իւր նախախնամութեան մեղի չնորհած բարութեանց համար :

Ծունկի գալով երկուքն ալ իրարու քով ամէն օր ներկայ կը գտնուէին սուրբ արարողութեանց, եւ հանդիսաւոր տօներու Ֆիլէնկէնի Սբայարանը կ'երթային՝ զոր թօկէնսլուրկի կոմսերուն գերդաստանը օժտած էր մեծամեծ բարեօք :

Իթա շատ անգամ Ոյի սուրբ Աստուածածնի ուխտատեղին կամ հաւատացելոց մեծարանօքը նուիրադործեալ ուրիշ տեղեր կ'երթար . լուսաւորեալ բարեպաշտութեան մը գործերուն մէջ կը յիշատէր իր ամուսնական պարտականութիւնները կատարելու եւ գուցէ Աստուծոյ իրեն խրկել ուղած թշուառութեանց քրիստոնէական հաստատամտութեամբ հանդուրժելու հարկաւոր եղած՝ զօրութիւնը :

Երբեմն ինքզինքը երկար խորհրդածութեանց կուտար իր աղօթարանին մէջ առանձնակի, մանա-

354-7004

ւանդ երբ վիշտ մը կամ հոգ մը կրած կ'ըլլար, վասն զի այս վաղանցուկ վիշտերը իր սրտին մէջ կ'ամրոտիէր եւ միայն Աստուծոյ կը յայտնէր իր ազօթքին մէջ, նոյնպէս վիպլէնկի Բենեդիկտեանց արգոյ երէցին՝ որն որ միջոց միջոց իրեն սցցելութեան կուգար իր վաղեմի սիրոյն խրատները իրեն բերելու:

ԳԼՈՒԽ Դ.

ԴՈՄԻՆԻԿՈՍ

Հենրիկոսի հպատակներն ու ծառայները իրենց տիրոջ համար ունեցած հաւատարիմ սիրոյ եւ յարգանաց հակառակ շատ անգամ կը արտոնջային անոր ցատկոտ բնութեանը համար՝ որով երբեմն կ'անիրաւէր իրենց դէմ. սակայն իթայի հետ ըրած ամուսնութիւնը յոյս տուած էր իրենց որ բերդաբնակ իշխանուհին պաշտպան կ'ըլլայ իրենց. ծառայները այս միտմարիչ մտածութեամբ լցուած դիմաւորելու գացեր էին զինքը դղեկին առջեւ եղած ճամբուն վրայ, եւ բոլոր մերձակայ բնակիչք խռնած էին անոր անցնելիք ճամբուն վրայ:

Այս բարի մարդիկը իշխանուհին տեսածնուն պէս ապահով եղան թէ իրենց բոլոր իղձերը պիտի պատկուին. վասն զի երկտասարդ կոմսուհւոյն չընորհալի դէմքին վրայ դրոշմուած էր քաղցրութիւն, անմեղութիւն եւ բարեպաշտութիւն, որով զարդարուած էր իր հոգին. իրենց ըրած բարե-

մաղթութեանց փոխարէն ուղղած սրտաշարժ շնորհակալութիւնները եւ ամուսնոյն իրեն տուած հրապարակային սաստիկ սիրոյ նշանները ապագային համար բարի գուշակութեանց իրաւունք կուտային:

Իսկոյն իթա կոմսութեան բոլոր բնակչաց համար ճշմարիտ մայր մ'եղաւ. միշտ պատրաստ միտմարեւելու եւ օրհնելու զանոնք՝ որ կը խնդրէին իր պաշտպանութիւնը կամ կը հայցէին իր օգնակալութիւնը՝ յայտնելով իրենց վիշտերը:

Իթա գեղեցիկ իշխանութիւն մը կը բանեցընէր կոմսին վրայ. միով բանիւ, մէկ նայուածքով կը յաճողէր անոր բնաւորութեան սաստկութիւնը զսպելու, եւ բարկութեան չարժած տտենը՝ ինչ որ ալ ըլլային անոր պատճառները, կը ջանար վնասները մեղմել եւ ժամանակ տալ խորհրդածութեան՝ թշուառութեանց առաջին առնելու համար:

Ան առեն Հենրիկոսի վեհանձն եւ բարի սիրտը ազնիւ տիրողութիւն մը կ'ստանար իր կրիցը վրայ, եւ եթէ անիրաւութիւն մը գործած էր, կը փութար անոր դարման մատուցանելու. շատ անգամ իթայի բարեխօսութիւնն էր որ կ'ստանար յանցաւորաց պակասութեանց ներողութիւնը կամ տնոնց պատժոց թեթեւութիւնը, մանաւանդ թէ անձնուէր կը գտնուէր այն բարի ընտանեաց՝ որ կարօտութեան մէջ կը տառապէին թշուառութեամբ:

Թօկէնպուրկի կոմսը սիրով կը միանար իր ամուսնոյն օգնութեան հասնելու համար այն դաղտնի վշտերուն՝ զորս պէտք էր երթալ փնտուել գտնելու համար:

Թօկէնսպուրկի ազնիւ իշխանները գէտէին որ հարուստները պարտական են Աստուծոյ պատկերն ըլլալու աշխարհի վրայ, եւ թէ ողորմութիւնն է Յիսուսի Քրիստոսի օրէնքը կատարելու լաւագոյն միջոցը. որն որ կ'ըսէ թէ «իր անունովը տրուած գաւաթ մը ջուրն ալ պիտի գտնէ երկնից մէջ իր վարձքը»:

Երբ իթայի ծնողքը իրեն այցելութեան կուգային, ատոնց գալուստը միշտ մեծ ուրախութեանց առիթ կ'ըլլար: Երկու ընտանիքները միացած շնորհակալութիւններ կը մատուցանէին Աստուծոյ՝ իրենց վրայ սիրած շնորհաց համար. եւ եթէ թեթեւ փորձութիւն մը վշտացնէր զիրենք, համբերութեամբ կ'ընդունէին զայն, հպատակելով նախախնամութեան կամայ՝ որն որ ամէն բան կը անօրինէ մարդոց ազգկութեանը համար:

Իթա կարելի եղածին չափ աւելի կ'երկարածէր այս այցելութիւնները՝ որ իրեն այնչափ երջանկութիւն կը պատճառէին, եւ իր ծնողքը տուն կը դառնային միշտ համազօրած՝ որ իրենց սիրելի աղջիկը փափաքելու բան մը չունի աշխարհի վրայ. բայց պիտի գար ժամանակ մը որ ձգմարտ տարաբաղդութիւններ պիտի սորվեցնէին երիտասարդ կոմսուհւոյն թէ որչափ վաղանցուկ եւ կորստական են այս կենաց ուրախութիւնները:

Աստուած որ լաւագոյն հայր է մահկանացուաց, կը փորձէ արդարոց սիրտը դառն վշտերով, որպէս զի առաջնորդէ անոնց հանդերձեալ կենաց յաւիտեական երանութեանց, համբերութեան եւ անձնուրացութեան միջոցաւ:

Իթա յատկացած էր դառնութեան բաժակը բոլորովին քամելու:

Հենրիկոսի ծառաներուն մէջ Դոմինիկոս անունով Իտալացի մը կար. այս մարդս օժտեալ հաճելի տեսքով մը, մասնաւոր ճարտարութիւն մը ունէր շողբորթութեամբ իր տեարց շնորհքը որսալու հրապուրիչ եւ խաբէական երեւոյթներու տակ կը ծածկէր վատ կրից գերի եղած հոգի մը. ուստի գարշելի խորհուրդ մը յղացաւ Իթա կոմսուհւոյն իրեն յայտնած վստահութեամբ եւ յարգանքը զեղծանելու:

Իթայի սիրտը այնչափ մաքուր էր որ չէր կըրնար գէշութիւն մը ենթադրել. եւ բոլոր իւր մերձակայից առաքինութեանը եւ անձնուիրութեանը վրայ համարում ունէր:

Դոմինիկոսի եղեռնական խորհրդոց վրայ կասկածիլ սկսած օրէն չուզեց բան մը յայտնել իր ամուսնոյն, որպէս զի պատճառ չըլլայ այս թշուառականին կորստեանը, եւ ժամանակ տայ զղջալու. եւ այնուհետեւ բաւական համարեց խիստ կերպարանք մը առնելով յարգական հեռաւորութեան մը մէջ կեցընել զանի:

Դոմինիկոս սկսաւ կեղծաւորել, եւ գիպուածը առիթ տուաւ իրեն՝ ազնիւ Տիկնոջ առաքինութեանը դպչելու:

Իրիկուն մը երբ տօնահանգէսէ մը կը վերադառնային, եւ Իթա միայնակ կ'ընկերանար Դոմինիկոսի այն ճամբուն վրայ՝ որ Ֆիշէնկէնի վանքէն Թօկէնսպուրկի գլխակը կը տանէր, համարձակեցաւ այնպիսի բռնութիւններ ընել խեղճ կոմ-

սուհւոյն՝ որոնցմէ անհնար էր ազատիլ առանց Աստուծոյ յայտնի պաշտպանութեանը :

Արձազանց ճիշերէն եւ աղաղակներէն՝ զինեալ մարդ մը յարձակեցաւ ճամբուն երկու կողմը չըրջապատող անտառէն . ասիկա Քիւնսն էր Հենրիկոսի զինակիրը , որ որսի ելած ըլլալով ուշացեր , եւ Նախախնամութիւնը այն տեղունքը բերեր էր զինքը :

Դոմինիկոս գետին կործանած՝ քաջ զինակիրն ձեռքով պիտի սպաննուէր , եթէ բարի կոմսուհին չաղաչէր անոր՝ թողուլ այս վրէժխնդրութիւնը , եւ տեսածը բնաւ չըյայտնել կոմսին . կոմսուհին յաւելցուց թէ հարկ էր իրեն ներել անոր , Աստուծոյ ներողութեանը արժանանալու համար , եւ թէ որչաժ էր Դոմինիկոսի թշնամանքը մոռնալ , միայն թէ այն ալ իր պակասութիւնը քաւէր ճշմարիտ զղմամբ :

Քիւնս զարմացած այսպիսի վտանգաւոր ներողամտութեան մը վրայ , խոստայաւ հնազանդիւ կոմսուհւոյն . իսկ Դոմինիկոս կեղծաւոր կերպերով Իթայի ոտքն ինկաւ , եւ արտասուալից աչօք եւ կեղծ երախտադիտութեամբ շնորհակալ եղաւ այս իրեն շնորհուած ներողութեան համար :

Ասկայն Դոմինիկոսի սիրտը ո՛չ զիղջ մտած էր եւ ոչ ապաշաւ . վրէժխնդրութեան գարշելի խորհուրդ մը տիրեց մտքին , եւ որոշեց ամէն կարելի միջոցներ որոնել այս քաջ զինակիրն եւ իր խիստ վեհանձն տիրուհւոյն կորուստը նիւթելու համար :

ԱՌԱՋԻՆ ՏԽՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս դէպքէս վերջը Իթա բնաւ չփոխեց Դոմինիկոսի նկատմամբ ունեցած վարմունքը , առաջուան պէս պատուով եւ արժանաւորութեամբ կը վարուէր հետը՝ ծածկելով այս մարդուս իրեն աղքատ արհամարհանքը , թէ անոր զղջման արգելք մը չըլլալու եւ թէ խիստ արդարացի պատուհասէ մը զինքը խնայելու համար :

Քիւնս աւելի դժուարութիւն կ'ըզար իր արհամարհանքը ծածկելու համար . բայց կոմսուհւոյն ստիպողական հրամանները յորդորեցին զինքն դարձեալ կեղծելու , եւ կոմսը բոլորովին անգիտացաւ այս անօրէնութեան գաղտնիքը :

Ասկայն Դոմինիկոս իսկոյն դիտեց Իթայի առ Քիւնս ցոյց տուած յարգանքը , եւ նախանձոտ մտօք երեւակայեց դժոխային խորհուրդ մը՝ որ մի եւ նոյն անգունդին մէջ դահապէժ պիտի կործանէր այս երկու էակները միտնգամայն :

Նախ եւ առաջ իր տիրոջ՝ իրեն համար ունեցած անսահման վստահութենէն առիթ առնելով , ճարտարաբար կասկածելի խօսքերով եւ կերպերով անոր սրտին մէջ մացուց անիրաւ նախանձու մը սերմերը :

Այս աղետաբեր մտածութիւնը կոմսին սրտին մէջ մէկ անգամ արմատ ձգելով , այն աղնիւ եւ վեհանձն սրտին մէջ՝ զոր շրջապատած էր Իթա այնչափ սիրով , բաւական էր այնուհետեւ Դոմինիկոսի՝

իր դործը շարունակել ճարտար կեղծաւորութիւններով:

Եւ որովհետեւ վստահ մարդ մը ամէն բան նըպաստաւոր աչքով կը դիտէ, եւ ճշմարիտ պակասութիւններն ալ ըստ կարելոյն կը թեթեւցնէ, այսպէս ալ նախանձոտ մարդը ամէն տեղ զինքը զարհուրեցընող չարիքներ կ'երեւակայէ. յանիրաւի կը մեկնէ ամենէն աննշան գործերը, եւ ամենամաքուր խորհուրդներու մէջ անգամ կ'ըտամբելի վարմունքի մը ամենայայտնի ապացոյցներ կը նշմարէ:

Դոմինիկոս լաւ յաջողեցաւ իր անիծեալ խորհրդոց մէջ, եւ խելոյն ամէն մարդ դիտեց չենրիկոս կոմսին՝ Իթայի համար ունեցած վարմունքին մէջ եղած փոփոխութիւնը:

Հենրիկոս՝ որ երբեմն այնչափ ուշադիր եւ սիրուն էր, ցուրտ եւ չարագուշակ զգուշութիւն մը ձեռք առաւ. իր խօսքերը հրամայական եւ հատուէին, եւ իւր հայեցումածքը կը խուսէին իր ամուսնոյն աչքերէն՝ որն որ քիչ առաջ այնչափ սիրելի եղած էր:

Իթա՛ այս քաղցրութեան եւ ճշմարտութեան հրեշտակը, որուն անրիժ հոգին օտար եւ հեռի էր ամէն ստախօսութենէ եւ խաբէութենէ, չէր դիտեր թէ ի՞նչ բանի ընծայէ Հենրիկոսի այս բռնաւորական ընթացքը. շատ անգամ առանձնութեան մէջ կ'անցընէր անձկութեան եւ տխրութեան ժամեր. միայն Աստուծոյ կը գանգատէր եւ միայն աղօթքի մէջ կը փնտռէր մխիթարութիւն եւ սփոփում. իր խղճին վկայութիւնն էր եղած իր միակ գանձը:

Համբերութեամբ կը հանդուրժէր իր վշտացը, բայց այն տխուր հոգերը՝ որով պաշարուած էր իր ամուսինը, սաստկատանջ վիշտ մը կը սլափաւորէին իրեն. վասն զի իւր քաղցր եւ սիրուն խօսքերն ալ չէին մոտներ այն սրտին մէջ՝ ուրկից վստահութիւնը տարագրեալ էր գլխովին:

Նոյն խալ Աստուած՝ որ որոշած էր ամենախիստ վիշտերով վորձել Իթայի առաքինութիւնը, սրպէս զի յաղթանակը օր մը աւելի փառաւորութեամբ փայլի, գոգցես հեռացած կը թուէր անկէ, եւ կը թողուր որ չարերուն խորհուրդները կատարուին. ահա այսպէս խեղճ երիտասարդուհի տեսաւ իր ամուսնական երջանկութեան խորտակիլն ու ջնջուիլը այն թշուառականին ձեռք՝ որն որ իւր կեանքը իրեն ներողամտութեանը պարտական էր:

Դոմինիկոս դժոխային խնդութեամբ կը հետեւէր իր հնարած չարեաց պսակմանը, եւ միայն մէկ առիթ մը կը բնտռէր իր վրէժխնդրութեան նպատակին հասնելու համար:

ԳԼՈՒԽ Զ.

ՈՍԿԻ ՄԱՏԱՆԻ

Գարնան գեղեցիկ առտու մը Իթա որ չէր կըրցեր ննջել իւր տխրութիւններէն, արշալուսոյ ծագմանը ելեր բացեր էր իր սենեկին պատուհանները, ուրկից իր հայեցումածքը կը տարածուէր հեռուն չըքեղ դաշտերու վրայ:

Արտերը, ծառերն ու մացառները զգեցած էին իրենց կանաչագեղ զարդերը. մէկ քանի ծառեր կորոշուէին ասոնց մէջ՝ ծագող արեգական ճառագայթներուն առջեւ տարածելով իրենց ծաղկանց փայլուն հունձերը:

Հազարաւոր թռչուններ իրենց զուարթ երգերովը կ'ողջունէին բնութեան այս ուրախ զարթունքը, եւ իրենց քաղցր նուագներովը կը հռչակէին Արարչին գովեստները:

Այս վեհափառ տեսարանը սաստիկ չարժեք կոմսուհւոյն զգայուն սիրտը, եւ ծուներ կրկնելով ձեռքերն ու հայեցուածքը բարձրացուց դէպ ի երկինք՝ անոր օգնութիւնը հայցելու համար:

Վերջը բանալով իւր դեղնցիկ զգեստները եւ ամուսնական զարդերը պարունակող քանդակագործեալ մեծ գլորոցները, սկսաւ մեկամաղձոտութեամբ մտածել այն երջանիկ օրերը՝ զորս այս իրերը իրեն կը յիշեցնէին:

Կը բանար եւ կը կախէր մետաքսեայ եւ ոսկեճամուկ չրջազգեստները, եւ բաց պատուհաններու քով դրուած երկար սեղանի մը վրայ կը տարածէր իր թանկագին գոհարեղէնները՝ որոնց ցոլացումները ճաճանչներ կարճակէին արեւուն ճառագայթներուն մէջ:

Իր հայեցուածքը դիպումը քով դարձան այն մատանիին վրայ՝ զոր ընդունած էր իր ամուսինէն իւր հարսանեաց օրը, եւ սիրտը փլծկեցաւ իր կորուսեալ երջանկութեան յիշատակովը:

Բայց իւր խիղճը մաքուր էր. կրնար առանց ամօթոյ նկատել այս գորովոյ եւ հաւատարմութեան

գրաւականը. վասն զի սրբապէս կատարեր էր իր ամուսնական պարտիքը. ուստի սոյն մտածութիւնս մեծ մխիթարութիւն մըն էր իրեն. եւ յանձնելով իւր ապագայն Աստուծոյ ձեռքը, նոր քաջալերութիւն եւ յոյս զգեցաւ իր սրտին խորը:

Այս միջոցիս իրեն ծառայող կիներէն մէկն եկաւ խմացնելու որ խեղճ օտարական կին մը կը խնդրէր զինքը տեսնել. ըսել էր որ աղէկութիւն մը կար ընելիք. իթա իսկոյն ամէն բան թողուց, ելաւ դուրս եւ խնամով դոցեց սենեկին դուռը:

Երբ սենեակը դարձաւ եւ տեղը դնել ուզեց իր գոհարեղէնները, տեսաւ որ ամուսնական մատանին աներեւոյթ եղեր էր. զայն գտնելու համար քրած բոլոր հետազօտութիւններն ընդունայն եղան. եւ վախնալով որ եթէ այս կորստեան խօսքն ընելու ըլլայ, կոմսին նախանձոտ կասկածանքը կրնան այս դէպքս յանցանք մը համարիլ իրեն, մտածեց որ աւելի լաւ էր լռել քան թէ գժգոհութեան եւ խստութեան անօգուտ տեսարան մը յարուցանել:

Ի՞նչ եղեր էր արդեօք այս մատանիս՝ որուն կուրուստը այնչափ աղետաբեր պիտի ըլլար իթայի:

Լեռը ծածկող անհուն անտառին մէջ, որուն վրայ կը բարձրանար Թօկէնալուրկի դղեակը, կը բնակէին այնչափ բազմաթիւ ագռաւներ՝ որ անոնց անունն առած կը կոչուէր ռապիւնարայն այսինքն փար ագռաւուց. այս թռչուններէս մէկը՝ որոնց փայլուն մետաղաց համար ունեցած այլանդակ ճաշակը կը պատմեն բնագէտք, իթայի սենեկին բաց պատուհաններուն առջեւէն անցնելով, մինչդեռ

գոհարեղէններն արեւուն մէջ կեցած էին, բնական ճրիւք առաջնորդեալ մօտեցաւ անոնց, եւ զինքն հեռացընող մէկը չըլլալով հոն, բերնին մէջ առաւ ոսկի մատանին եւ արտորնօք թռաւ դէպ ի իւր բոյնը:

Քանի մը օր վերջը Քիւնօ զինակիրը Ռապէնս-թայնի անտառն երթալով երկար ատեն թափառեցաւ տառնց ամենափոքր որս մը գտնելու. ուստի բարձր ծառի մը վրայ դրուած ագռաւի մը բունին տակէն անցնելու ատեն, առ ի չգոյէ լաւագունի, վեր ելաւ ձագերը ժողվելու համար. բունին տակը փայլուն բան մը գտաւ. ասիկա մեծագին ակունքներով զարդարուած ոսկի մատանի մ'էր:

Քիւնօ սքանչացած այս թանկագին գիւտիս վրայ, մատանին մատը դրաւ, եւ դղեակը դառնալով ամէն բանէ առաջ իւր այս բաղդը պատմեց իւր ընկերաց. ասոնք ալ իրենց պարզութեամբ բնաւ կասկած մը չընելով կը նախանձէին Քիւնօյի այս երջանկութեան եւ բաղդաւորութեան վրայ:

Ասոնց միտքը չեկաւ պարտաւանութեան իրենց պատուիրածն ընել. վասն զի գտնուած ո՞ր եւ է բան մը միշտ մէկու մը կը վերաբերի. եւ ներեալ չէ մէկու մը զայն իրեն սեպհականե՞լ անոր օրինաւոր տէրը գտնելու համար ամէն հնարաւոր միջոցները ձեռք առնելէ առաջ:

Դոմինիկոս ալ միւսներուն պէս ներկայ ըլլալով զինակիրն այս պատմութեանը, ուղեց մատանին տեսնել, եւ աղէկ մը ստուգելով որ կոմսուհւոյն մատանին էր այն, տուաւ Քիւնօյի առանց բան մը ըսելու, այն ալ մատը դրաւ իրբեւ զարդ:

Նոյն օրը Դոմինիկոս մօտեցաւ իր տիրոջը խոնարհ եւ տխուր կերպով մը. չեմ գիտեր, Գերապատիւ Տէր իմ, ըսաւ, թէ ինչպէս համարձակիմ ձեզի հաղորդելու շատ կարեւոր բայց միանգամայն խիստ ցաւագին լուր մը:

— Ի՞նչ կայ, ըսէ՛, չո՛ւտ, աղաղակեց կոմսը.

— Որովհետեւ այնպէս կը սահանջէք, պատասխանեց նենգաւորը, ուստի պարտիմ խոստովանիլ ձեզ թէ մի գուցէ Տիկին կոմսուհին Քիւնօյի ընծայած ըլլայ նուէր մը՝ որուն ստացումը թշուառական ծառայի մը ձեռքը կրնայ անպատուիչ կասկածանքներ ծնուցանել թէ՛ իրեն եւ թէ՛ Ձեզի դէմ. Քիւնօ իւր մատը դրած է այն ոսկի մատանին՝ զոր կոմսուհւոյն տուիք ձեր հարսանեաց օրը:

— Ս'յդ սուտ է, աղաղակեց կոմսը, կատաղութենէն գոռալով. այդ սուտ է, ի՞թա կոմսուհին իր հարսանեկան մօտանին ծառայի մը չտար. այդ վատութիւն է:

— Հաճեցէք հրամանքնիդ անձամբ ստուգելու, իմ աղնիւ տէրս, շարունակեց Դոմինիկոս. եթէ հրաման կ'ընէք, Քիւնօն Ձեր ներկայութեանը բերեմ:

Այս ճարտարութեամբ պատրաստուած զրպարտութիւնն ունեցաւ Դոմինիկոսի խնդրած յաջողութիւնը. Հներիկոս կոմսը ճանջցաւ իր մատանին:

Ձինակիրն ունայն տեղ աշխատեցաւ ինքըզինք արդարացնելու՝ անտառին մէջի պատահածը պատմելով. տէրը բնաւ չուզեց մոտիկ ընել, եւ որովհետեւ այն ժամանակները աւատական իշխանները իրաւունք ունէին իրենց դատաստանը իրենք տես-

ներու, թշուառ ֆիւնօն սոսկալի տանջանքի մը դատապարտուեցաւ. կապեցին գինքը ոտքերէն կատաղի ձիու մը պօշին՝ որն որ արագ արագ կ'արշաւէր դեմակը շրջապատող ժայռերուն եւ ձորերուն մէջ տեղէն, եւ երկուքն ալ կտոր կտոր եղած գահավէժի մը խորը գլորեցան:

Գ Լ Ո Ւ Խ Է .

ԱՍՏՈՒԱԾ ԻՄ, ՆԵՐԷ ԻՐԵՆ

Հենրիկոս՝ որուն բարկութիւնը դեռ չէր իջած իւր հաւատարիմ եւ անմեղ ծառային դժնդակ մահուամբը, գնաց իթայի սենեակը, իւր չար ոգին այսինքն Դոմինիկոսն ալ ետեւէն:

Կոմսուհին իւր կիներուն մէջ տեղը զանազան աշխատութեանց զբաղած ըլլալով, բնաւ տեղեկութիւն չունէր այս սրտահաճ արիւնշալից տեսարանէն:

Իւր ամուսնոյն յանկարծական կերպով ներս մտնելէն հասկցաւ որ դարձեալ անոր սովորական ցասմանը ենթակայ պիտի ըլլար. ուստի տեղէն ելնելով առջին վազեց, սիրոյ ցոյցերով մեղմացնել ուղեւորվ գանի. բայց նա խտուրթեամբ մերժեց զթիւս՝ որն որ մարածի պէս դողդոջեւով, խօսք չէր գտներ արանջալու, անարգական յանդիմանութիւն չմնաց կուտեց իթայի գլխուն, եւ իրեն ներկայացնելով ոսկի մատանին, հարցուց թէ կը ճանչնար զայն:

Խեղճ կոմսուհին արցունքներ թափելով անկատար խօսքեր կը թոթովէր. իւր յուսահատութիւնը եւ իւր աղերսարկու կերպարանքը չիրցան շարժել զհենրիկոս՝ որուն ոգին զոհ եղած ըլլալով զառանցական կատաղութեան մը, յանկարծ տեղի տուաւ յիմարութեան:

Վերցուց զիթան իր ջղալից բազուկներովը եւ պատուհանէն վար նետեց:

Այս սոսկալի գործողութենէս ետքը աթոռի մը վրայ ինկաւ խորին ապշութեան մը մէջ ընկզմած:

Կոմսուհւոյն կիները ձգեւր փախեր էին վշտագին ազդակներ արձակելով. եւ ծառաներէն ոչ ոք համարձակեցաւ կոմսին առջեւն երեւալու, գլխաւորով որ բարկութեան ատենը մարդ չէր երեւար աչքին:

Դոմինիկոս տարածեց ասոնց մէջ այն անհաւանական անչափ սլատմութիւնը՝ որ խորած էր կոմսին նախանձոտ գիւրահաւանութիւնը այսպիսի թշուառ կերպով:

Ոմանք հաւատացին ասոր, որովհետեւ շատ սիրելով իրենց տէրը, չէին կարծեր բնաւ որ յանրաւի այսպիսի ոճրագործութիւն մը ընէ:

Բայց ուրիշ շատերն ալ նամանաւանդ կոմսութեան բնակիչները, որ աղէկ կը ճանչնային Դոմինիկոսի չարութիւնը, Լրտեսութեւն եւ մատնութեւն վախնալով գաղտնապէս կըսէին իրարու թէ կոմսուհին եւ խեղճ զինակիրը հաւասարապէս անմեղ էին, թէ Դոմինիկոս հրէշ մըն է, զոր աստուածային վրէժխնդրութիւնը պիտի ջախջախէ կանոնի կամ ուշ: Սակայն Դոմինիկոս՝ կոմսին սիրական ծառայն

բլլալով մարդ չէր համարձակեր զանի ամբաստանելու :

Հրաշք մը պէտք էր զիժան անխուսափելի մահուանէ մը ազատելու համար . Աստուած ալ իւր ամենակարողութիւնը յայտնելու համար գործեց այս հրաշքս , որպէս զի անմեղութիւնը զոհ չբլլայ չարի մը անօրէնութեանը :

Իժա ժայռերէն վար նետուած ատենը՝ տունկերը եւ մացառները դէմ գալով , անոր անկման սաստկութիւնը տկարացուցեր էին . զարհուրանքը զգայաղիւրկ ըրեր էր զինքը , եւ աչքերը բանալէն վերջը բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ յիշեց իրեն սլատահածը . ելաւ , ծունկի վրայ եկաւ . անակնկալ երջանկութիւն մը սլահականեր էր զինքը ամէն վերքերէ . եւ իր առաջին մտածութիւնն եղաւ աղօթք մը ուղղել առ Աստուած :

« Աստուած իմ , աղաղակեց , Դու՝ որուն սլարտական եմ իմ կեանքս , այսուհետեւ միայն քեզ կը նուիրեմ իմ վերջին օրերս . զիս աշխարհի հետ կապող բոլոր հանգոյցները խզեցան այսուհետեւ . ես ալ երկնից համար եմ . սլաշտսլանէ զիս , ով Աստուած իմ , այս մարդոց անծանօթ առանձնութեան մէջ՝ որոնք զիս մեռած կը կարծեն . ես այսուհետեւ զճեզ միայն պիտի սլաշտեմ . եւ զճեզ միայն պիտի օրհնեմ անգաղար , դիտելով քու աստուածային բարութիւնդ , մինչեւ որ զիս քովդ կոչես » :

Այս սրտաբուղիս աղօթքով երկտասարդ կինը գերբնական զօրութիւն մը զգեցաւ . վերջը մտածելով իւր ամուսնոյն վրայ՝ սկսաւ դառնապէս արտասուել :

« Ներէ իրեն , ով Աստուած իմ , կ'ըսէր հեծեծանօք , ներէ իրեն , ինչպէս որ ես ալ կը ներեմ ի խորոց սրտէ . մանաւանդ քու ողորմութիւններդ չնորհէ անոնց՝ որ զրպարտեցին զիս անոր առջին , եւ արդարութենէ հեռացուցին անոր վեհանձն , ազնիւ եւ սիրուն սիրտը » :

Երբ համբերութիւնը կը յենու աստուածային չնորհաց , ամէն բան կը դիւրանայ մեզի . եւ մեր գործած սլախասութեանց համար իբր քաւութիւն Աստուծոյ ընծայած վիշտերնիս անճառելի միտթարութիւն մը կը սլատճառեն մեզի :

Իժա ոտքի ելաւ , մտաւ անտառին խորութեանցը մէջ արիաբար քայելով միտին եւ անանցանելի մայրեաց մէջ տեղէն , ուր գուցէ մարդու ոտք չէր կոխած բնաւ :

Արեւը մարը մտաւ անտառին մէկ անծառ տեղը հասած ատեն . հոն սլատրաստեց իրեն տերեւէ եւ մամուռէ անկողին մը՝ զիշերային հանգստեան համար :

Գ Լ Ո Ւ Ն Ը .

Յ Ա Ն Ա Պ Ա Տ Ի .

Այս բարի եւ քաղցր արարածը՝ որուն երկտասարդութիւնը չըջապատեալ էր սյնչափ խնամօք , որն որ իր բոլոր կենաց մէջ սովորած էր ճոխութեան բոլոր բերկրութեանցը , ահաասիկ միայնակ է այժմ վայրի անապատի մը մէջ , ուր միտսանակ

գունաւոր ասպակներով եւ գորգերով զարդարուած յարկերու, կը նշմարէ միայն երեկոյեան արշալուստ տխուր նշոյլը, սեւ եղեւիներ, բաղեղով ծածկուած հինաւուրց կնճիներ, եւ վշեայ մացառներով եւ մամուռով լցուած ասպառած ժայռեր. ինք որ կը հանգչէր մետաքսեայ կակուղ բարձերու վրայ, իրեն նստարան եղած են այժմ ժայռի կտորներ եւ հնութենէ տապալած ծառի բուններ. փոխանակ բազմաթիւ ծառայներու՝ որ յարգանք կ'սպասէին իր հրամաններուն, այժմ կը լսէ միայն անտառին մէջ իւր շուրջը թափառող վայրի էրէոց աղաղակները. ահաւասիկ առանց ապաստանի, առանց անոթեան, առանց հանգստեան տեղոյ մնացած է, զուրկ այն ամէն բաներէն՝ որ հարկաւոր են հողնած մարմնոյ մը եւ տխուր սրտի մը:

Սակայն իթա կը հանդուրժէր այս ամէն վըշտաց. որովհետեւ նախամեծար համարած էր իր թշուառութիւնը իր ընկերոջ թշուառութենէն. վասն զի եթէ իր ամուսնոյն յայտնած ըլլար Գոմիներիոսի լրբութիւնը, այս թշուառականը անշուշտ պիտի գտնէր իր պատիժը, եւ անկարող պիտի ըլլար իրեն վնասելու. որովհետեւ նման մեր աստուածային փրկչին չէր ուզեր չարին կորուստը՝ այլ անոր դարձն ու ասպախարութիւնը. իսկ փոխարէն իւր վեհանձնութեան՝ հալածում միայն ընդունեց, որն որ այս աշխարհիս մէջ առաքինութեան խիստ սովորական վարձքն եղած է: Բայց զգաց Աւետարանի այս խոստման իւր վրայ կատարուիլը թէ « երանի որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան զի նոցա է արքայութիւն երկնից » . ամէն անոնք

որ հալածում կը կրեն արդարութեան համար, ո՛չ թէ միայն երկնային ուրախութիւններ պիտի վայելեն այս կեանքէս վերջը, այլ եւ կանխաւ այս աշխարհիս մէջ ալ պիտի վայելեն ճշմարիտ բերկրութիւն եւ աստուածային երանութիւն:

Իթա հոգնութենէ պարտասած գետնի վրայ ինկաւ ննջեց, ջերմեռանդ աղօթքով մը Նախանձամութեան պաշտպանութեանը յանձնելով զինքը. իւր տառապանաց մէջ մարմնացեալ Աստուծոյ նման գլուխը հանգչեցրնելու տեղ մը չունէր. բայց Ամենաբարձրելոյն օգնութիւնը լաւագոյն է աշխարհի բոլոր հարստութիւններէն, եւ իւր պաշտպանութիւնը հզօրագոյն է ամուր բերդերէն եւ բանակներէն:

Գազցր քուն մը չնորհուեցաւ իթայի, մինչդեռ սոսկալի աքնութիւն մը կը ծանրանար թօկէնպուրկի դիւկին մէջ եղողներուն բոլորին ճակտին վերայ. անմեղները յուզելով վշտագին անձկութեամբ եւ յանցաւորները մատնելով խղճի չարատանջ խայթին:

Վայրի անասուններուն ունիւնները դադարեցան անտառին մէջ, եւ բնաւ մէկը չէր համարձակեր վրդովել իթայի հանգիստը. վասն զի իւր շուրջը կը հսկէր իւր պահապան հրեշտակը:

Արշալուստ ծագման ատեն ելնելով այս զօրացուցիչ քունէն, իւր առաջին գործն եղաւ աղօթք մ'ուղղել առ Աստուած, որն որ մեծ հանգիստաւորութիւն մ'ունեցաւ դալարեաց կամարներուն տակ, խառնուելով թռչնոց երգերուն՝ որ կ'ողջունէին օրուան վերադարձը:

Թռչնոց դայլայլիկները կը թուէին ըսել անտառին այս նոր բնակչին. « մեզի նայէ, մենք որ

տկար, տգէտ ու փոքր թռչուններ ենք, Աստուծոյ հայրենի բարութիւնն է որ կը հոգայ մեր ամէն պէտքերը. մենք ո՛չ կը սերմանենք եւ ո՛չ կը հընձենք. շտեմարաններու մէջ համբարեալ սլաշար չունինք, եւ սակայն բան մը չը պակասիր մեզի. ի՛նչո՞ւ մի եւ նոյն խնամքը չ'ընորհուի նաեւ քեզի:

Իթա հանգիստ տեղ մը փնտռեց իր բնակութիւնը հաստատելու համար. գիշերը զինքը պատրաստարող մացառին քովէն վճիտ աղբիւր մը կը բղխէր ժայռին վրայէն, որուն ստորոտը կը տարածուէր բաւական ընդարձակ միջոց մը եղելիններու մէջ տեղը, դալարեօք եւ մամուռով ծածկուած: Իթա որոշեց հոն հաստատել իւր բնակութիւնը եւ խրճիթ մը շինել թանձրագոյն եղելինին տակ՝ որուն երկար ճիւղերը գրեթէ մինչեւ գետին կը հասնէին:

Բայց ի՛նչպէս տկար կ'ին մը, կոմսուհի մը կրնար պարապիլ այսպիսի առժանելի աշխատութեան մը փափուկ ձեռքերով առանց ո՛ր եւ է դործիքի մը օգնութեան:

Հարկը՝ կ'ըսէ գերմանական առած մը, աշխատիլ կը սորվեցնէ.

Իթա փնտառութիւն ելնելով՝ ասդիէս անդիէն ժողովեց չոր ճիւղեր, տերեւներ, կանաչ ոստեր եւ կեղեւ. անանկ որ առաջին օրուընէ իր հինաւուրց եղելինին տակ դիզեր էր բազմաթիւ նիւթոց քանակութիւն մը. եւ ինքը այս միջոցիս կը սնանէր այն պտուղներով՝ զոր անտառը կը բուսցունէր առատութեամբ. ելակները, թութերը եւ արմառները թօկէնպուրկի դեղին ախորժակամ կերակուրներ-

րուն պէս համադամ ճաշ մը երեւցան իրեն:

Հետեւեալ օրը արեգակը ճառագայթարձակ չծագեցաւ առջի օրուան պէս բարձր լեռանց գագաթին ետեւէն. արշալոյսը աղօտ էր, եւ անձրեւոտ օրուան մը նշաններ կ'երեւէին:

Իթա ժրութեամբ աշխատելու հարկադրեցաւ օդոյն սաստկութեանը դէմ իրեն պատասպարան մը շինելու համար:

Նախ հնար եղածին չափ ամրապէս հողին մէջ անկեց եղելինի խոշոր եւ ամուր ճիւղերը. կապեց զանոնք վերէն ծառէն վար կախուած ոստերով՝ որ իբր նեցուկ եւ յենարան կը ծառայէր իր շէնքին: Վերջը այս ցիցերուն մէջտեղի միջոցը լեցուց աւելի կարճ ճիւղերով, մէկմէկու մէջ անցընելով զանոնք եւ կապելով ուռենիով եւ ուրիշ դիւրակոր տունկերով. այսպէս իր չորս պատերը կանգնեց ուրախութեամբ, եւ շուտով խրճիթը պատասպարուեցաւ ամէն կողմէն:

Իրաւ է որ այս բնակութիւնս շատ մեծ ամրութիւն մը չունէր. բայց ամէն օր կատարելութիւն կ'ստանար. որովհետեւ Իթա միշտ մատաղ ճիւղեր կը յարէր առաջիններուն վրայ. մամուռով եւ կեղեւով կ'ամրափակէր խրճիթին ամէն կողմը. մինչեւ որ անձրեւը եւ հովն ալ տեղ չէին գտներ ներս թափանցելու:

Իսկ տանիքը՝ ուրկէ երկարատեւ եւ ուժգին անձրեւ մը կրնար ներս թափանցել, անանկ մը ծածկեց զօրաւոր ճիւղերով կոր յատակագծի մը վրայ, որ երբ խիստ եղանակին առաջին ցուրտերն սկսան, Իթայի խրճիթը կատարեալ պատասպարան

մը կ'ընծայէր ձիւնին, անձրեւին եւ ձմեռուան խստաշունչ հովերուն դէմ:

Խրճիթին հարաւակողմը բաց միջոց մը կար՝ լոյս եւ արեւուն ճառագայթից ջերմութիւնն ընդունելու համար, անոր տակն ուրիշ բաց տեղ մըն ալ կար, որ իբր դուռ կը ծառայէր, բայց այնչափ ցած՝ որ ներս մտնելու եւ դուրս ելնելու համար հարկ էր ծունկի վրայ դալ եւ հեռացնել դէմ առ դէմ եկած ձիւղերը, որոնք իսկոյն իրենք իրենցմէ առաձգականութեան զօրութեամբ իրենց տեղը գտնելով կը փակէին այս մուտքս:

Անմեղութիւնն աւելի հանգիստ կը չնչ անծանօթ առանձնութեան մը մէջ քան թէ ամենաշքեղ սպաւտներու մէջ՝ ուր ենթակայ է միշտ չարերուն հալածմանցը: Իթա երջանիկ էր այս խըրճիթիս մէջ:

Մէկտեղ կապուած երկու դաւազաններէ չինուած փոքրիկ խաչ մը՝ զոր կախած էր իր խրճիթին ներքնակողմը, ամէն վայրկեան իրեն կը յիշեցնէր Յիսուսի Քրիստոսի՝ մարդոց համար ունեցած անճառելի սէրը. իւր վսեմ առաքինութիւնը եւ կրած մեծամեծ վիշտերը. իրեն այնպէս թուէր որ խաչին վրայէն կ'ըսէր թէ՝ այս աշխարհիս մէջ համբերութեամբ կրուած վիշտերով պիտի վայելէ երկնից մէջ ընտրեցող պահուած յաւիտեանական երանութիւնը:

Իւր խրճիթին դուրսի կողմը իթա կանգնած էր աւելի մեծ խաչ մը, որուն առջեւ աղօթելու կուգար ամէն օր երբ օդը ներէր:

Աչնան ատեն սլաշար ժողվեց ձմեռուան եղա-

նակին համար, եւ երբ ձմեռ եղաւ, իթա չուղեց պարապ մնալ. շատ օգտակար բաներ ունէր ընելու, իր ճարտարութիւնը պիտի լեցընէր գործիքներու, անօթներու եւ բոլոր իրեն պակասած բաներուն պակասութիւնը, ուստի իր առաջին գործն եղաւ ժողվել շատ մը կախուղ մամուռ, ուռեւեղ ձիւղեր եւ ճպուկ դաւազաններ:

Վերջը սրածայր քարերու միջոցաւ կը փրցընէր ծառի բուններուն կեղեւը. ջուրին մէջ կը թրջէր, եւ հանելով անոր փափուկ նեարդերը արեւուն մէջ կը չորցընէր. այս թելերով շինեց տեսակ մը հիւսուած, եւ ծածկոց ըրաւ իրեն ցուրտէն պատճապարուելու համար. շինեց նաեւ ուռենիէ կողովներ եւ սրածայր քարերով փարեց կախուղ փայտէ ամաններ՝ որոնց մէջ ջուր կը ժողվէր խմելու համար:

Այս զբաղմանց ատեն շատ անգամ սիրտը կը գործվէր իր բարի ծնողաց յիշատակաւ. դեռ ըսել կը կարծէր անոնց իրեն ըսելը՝ երբ ազայ էր իր քոյրերուն հետ. « աշխատեցէք, սիրելի աղջիկներ, օգտակար տեղեկութիւններ եւ հմտութիւն ստանալու առիթը մի կորսնցընէք, վասն զի ոչ ոք կրնայ նախատեսել թէ ինչ կ'ըլլայ օր մը. սովորեցէք ուրեմն աշխատութիւն սիրելու, աշխատութիւնն ինքնին աշխարհի բոլոր գանձերէն աւելի պատուական է, որովհետեւ կրնանք դիւրաւ կորսընցընել մեր հարստութիւնները, եւ այն ատեն միայն ժրաջան աշխատութիւն մը կրնայ ապահովել մեր ապրուստը:

Իթա կը հաւաստէր այժմ իւր սիրելի ծնողաց իրեն տուած խրատուց խմաստութիւնը:

Եթէ իւր երկտասարդութեան ատեն արհամարհած ըլլար այս խոհական խրատները, եթէ իւր ապագայն ապահովել թուող հարստութեան վրայ վստահելով իւր ժամանակը անօգուտ զբօսանքներով անցընէր, առանց տարակուսի պիտի կորսուէր այս վայրենի առանձնութեան մէջ:

Իթայի օրինակը կ'ապացուցանէ թէ տղայք պարտին միշտ օգտակար զբաղմանց պարապիլ. եւ թէ չատ անգամ մեր ճարտարութիւնն է որ կը պահպանէ զմեզ կարօտութենէ:

Իթա շատ օր կ'ըլլար որ չէր կրնար աշխատիլ շարունակեալ եւ սաստիկ ցուրտին պատճառաւ. մեծ դժուարութիւն կը կրէր թանձր ձիւնին մէջ բաց պահելու այն փոքր ճանապարհը՝ որ ժայռէն բղխող աղբիւրը կը տանէր, եւ որն որ բարեբաղդաբար երբեք չ'սառեցաւ բոլորովին. այս ցուրտ օրերը աղօթքի եւ մտածութեան կը նուիրէր:

Իւր շուրջն եղած ամէն բանի մէջ, նոյն իսկ այս վայրենի եւ ամայի բնութեան մէջ ալ բարեպաշտական խորհրդածութեանց նիւթեր կը գտնէր. ձիւնին մէկ թեթեւ հատիկը, մերկ մացառներուն վրայ փայլող սառած ջուրին մէկ կաթիլը, դարնան ծաղիկներուն կամ ամառուան պտուղներուն պէս, աստուածային ամենակարողութեան մեծամեծ հրաշալիքն եւ թանկագին պարգեւներն էին իրեն համար. այսպէս ամէն բան կը բարձրացնէր իւր հոգին ի գովեստ եւ յերկրպագութիւն Ամենաբարձրելոյն:

Ո՛հ, որպիսի բերկրութիւն կ'զգար երբ կը տեսնէր գեղեցիկ օրերուն վերադարձը, ծառոց նոր

զարդեր զգենուլը եւ բոլոր բնութեան ոգեւորիլը աւելի ջերմ արեւու մը ճառագայթներով. իւր ջերմեռանդ բարեպաշտութեամբը հիացմամբ կ'ըզմայէր երկիրը ծածկող դալարեաց, հիւթով արգասաւորեալ ձիւղերու տակ բացուող նորաթիթի տեւեռոց եւ մացառներուն կանաչութիւնը գեղազարդող գոյն զգոյն ծաղկանց վրայ. այս գեղեցիկ տեսարանս կ'ոգեւորէր զԻթա նոր կեանքով մը եւ իրեն անանկ կուգար որ հոգին երկնից կը մերձենար:

Անտառին ծառազարդ սիւները՝ Աստուծոյ մեծութեանը համար բնութենէն կանգնուած տաճար մը կը համարէր, զոր իւրաքանչիւր եղանակ կը զարդարէր զանազան հրաշալեօք: Կը պաշտէր իւր Արարիչը իւր ամենակարողութեան գործոց մէջ, եւ երկնային մխիթարութիւնը կ'իջնար իրեւ բալասան իր սրտին վիշտերուն վրայ:

Թէպէտ եւ շատ օրեր, շատ ամիսներ եւ շատ տարիներ անցուց այս առանձնութեան մէջ, սակայն ճշմարտապէս միայնակ չէր, որովհետեւ իւր միտքը միշտ Աստուծոյ հետ էր:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ.

Խ Ղ Ճ Ի Խ Ա Յ Թ

Երբ Թօկէնպուրկի կոմսին բարկութիւնը քիչ մը իջաւ, բանականութիւնը ձեռք առաւ իր իշխանութիւնը, եւ գործած աղէտալի գործին համար

զգացած խղճի խայթերը պաշարեցին իր հոգին :

Սկսաւ մտածել թէ գուցէ յանցաւոր չէր իր կինը, եւ գուցէ զանի զոհած էր նախանձու մոլեգնութեան մը, զոր չէր կրնար արդարացնել ո՞ր եւ է փաստով :

Սյս երկարատեւ եւ դառն տքնութեանց ատեն ներքին ձայն մը անդադար իրեն կը գոչէր. « Թո՛կէնպուրկի կոմս, Սստուծոյ անէծքը գլխուդ վրայ պիտի ծանրանայ, վասն զի սպաննեցիր քու հաւատարիմ ամուսինդ եւ անձնուէր ծառայդ, չէ՛ր գիտեր որ դատաւոր մը իրաւունք չունի ամբաստանեալ մը դատապարտելու, թէ եւ յանցաւոր ալ ըլլայ, առանց լսելու եւ կռելու անոր բոլոր արդարացումները. դու դահլիճ եղար Սստուծոյ քեզի տուած ընկերովդ, եւ եթէ նա անմեղ եւ սուրբ երեւցած է դերագոյն դատաւորին առջեւ, իւր արիւնը վրէժխնդրութիւն պիտի գոչէ քու ոճրագործութեանդ դէմ, եւ յաւիտենականութիւնը չպիտի բաւէ զայն քաւելու :

Գիշեր ցերեկ այս սոսկալի մտածութիւններով պաշարուէր էր Հենրիկոս. գէշ տխրութիւն մը տիրեց վրան, երեսը հողի գոյն դարձաւ, եւ մաշողական նուաղութիւն մը ծուեց իւր կորովով եւ զօրութեամբ լի մարմինը :

Դոմինիկոս որ ամենուրեք իրեն կը հետեւէր իրրեւ իւր ստուերը, կը հասկնար իւր միտքը եւ սիրտը. կ'սկսէր վախճալ որ չըլլայ թէ իւր տէրը մեղապարտ զգալով զինքը իւր գործած սոսկալի անիրաւութեամբը՝ այս համոզումս պատճառ ըլլայ իւր անմիջական կորստեանը. ասոր համար կը

ջանար ամէն կարելի միջոցներով կոմսին վստահութիւնն եւ եւս գրաւել, իրմէ հեռացնելու համար բոլոր այն նշանները՝ որոց յայտնութիւնը վտանգի պատճառ պիտի ըլլար իրեն :

Բայց այս նենգաւոր ծառայս պարապ տեղը կը ջանար իթայի եւ զինակրին մահուանը օրինաւորութեան կերպարանք մը տալու. խղճի խայթերը իր խարէական ճարտարախօսութենէն աւելի զօրաւոր էին : Հենրիկոս կը խռովէր գաղտնի սոսկումներով : բոլոր իրեն մօտեցողներուն աչքերուն մէջ կարդալ կը կարծէր ամբաստանութիւն մը՝ ուրկից իր խիղճը չէր կրնար արդարացնել զինքը. եւ օտարականաց հետ տեսութիւն ընելէ կը խորշէր :

Երբեմն երեւակայութեանն առջեւ կուգար իթա երկնային ճառագայթներով շրջապատեալ, որ Սստուծոմէ իրեն համար թողութիւն կը խնդրէր. այն ատեն բոլորովին յուսահատական անձկութեանց մէջ կը պաշարուէր հոգին. բայց Դոմինիկոսի չարանենգ ազդեցութիւնը կուգար կը խլէր այս զղջման բողբոջները :

Մեր պատմած աղէտալի պատահարէն ի վեր մարդ չէր մօտեր կոմսուհւոյն սենեակը. Դոմինիկոս ինքն ալ կը հեռանար անկէ սոսկմամբ. իսկ կոմսին համար Թօկէնպուրկի դղեկին մէջ բնակիլն անտանելի բան մ'եղած էր. վասն զի ամէն մէկ քայլ առնելուն զիտես թէ ուրուականներ կը խռնէին իր շուրջը՝ սպառնալիքներ ընելով. ուստի որոշեց հեռանալ անկից եւ հեռաւոր ճանապարհորդութեանց մէջ հանգիստ վնտուել մոռացութեամբ :

Իւր նախնեաց դղեկէն անդառնալի կերպով

մեկնեղէն առաջ կուզէր Քիրքալէրկի բնակչաց ծանուցանել իր ընտանեկան թշուառութիւնները, բայց չէր գիտեր թէ ինչ միջոց գործածէ իր բարբարոսական վարմունքին գոնէ՝ երեւոյթներն արդարացընելու համար։ Դոմինիկոս իւր վրայ առաւ այս հոգս․ անուղղակի կերպով իթայի ծնողաց խմացուց անոր վրայ ծանրացող ամբաստանութիւնները․ եւ իւր այս պատմութիւնը հաստատելուն համար բաւական ճշմարտանման փաստեր հնարեց, եւ կը կարծէր որ Քիւնօ զինակրին մահը երբէք չէր կրնար ասոր ստուծեանը վրայ կասկած մը յարուցանել։

Հենրիկոս կոմսը չկրցաւ Քիրքալէրկէն գալիք լուրերուն սպասել․ խիղջն ճամբայ ելաւ իր թշուառ ամուսնոյն ծնողաց վիշտը չտեսնելու համար։

Դոմինիկոս մինակ մնաց թօկէնպուրկի մէջ՝ իւր տիրոջ բոլոր ստացուածոց տեսչութեան պաշտօնով․ եւ որովհետեւ ինքն ալ պէտք ունէր մուացութեան, ուստի գինովութեան մէջ կը փնտռէր զսոյն։

Երբ Հենրիկոս երկար բացակայութենէ մը վերջը իւր դղեակը դարձաւ, չկրցաւ գտնել հոն այն հանգիստը՝ որ ամէն տեղ զլացուած էր իրեն․ իւր բարեկամները յաճախ սյցելութեան կուգային իրեն, բայց չէին կրնար ամոքել իր յիշատակաց դառնութիւնը։

Մինչդեռ Հենրիկոս կը կրէր իր խղճին պատիշտները, իթա երջանիկ էր իր առանձնութեանը մէջ, իւր ունեցած թշուառութեանց ու զրկմանց հակառակ։

Վասն զի մտքուր խիղճ մը կ'ապահովէ միշտ ար-

դարին խաղաղութիւնը եւ երջանկութիւնը, մինչդեռ խղճի խայթերը կը թունաւորեն հարստութեան տուած բոլոր վայելչութիւնները։

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ .

ԻԹԱ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

Քիւնօյի տեղ զինակրի պաշտօնն ընդունած էր իր բարեկամներէն մէկը՝ որն որ գիտէր իր պատմութիւնը եւ անմեղութիւնը, եւ երկար ատեն ողբացեր էր իւր տխուր վիճակին վրայ։

Նոր զինակիրը յաճախ Ռապէնսթայնի անտառը կ'երթար որսի, բայց Նախախնամութիւնը չէր թողուր որ իթայի առանձնացած կողմերն երթայ։

Խեղճ կոմսուհին տասնըեօթը տարի այս առանձնութեան մէջ մնաց Սստուծմէ զտա պաշտպան մը չունենալով․ այսչափ միջոց մը պէտք էր որպէս զի կոմսը իւր դառն վիշտերուն մէջ իւր գործած պակասութեան հաւասար քաւութիւն մը գտնէ, եւ իր զղջմամբն արժանի ըլլայ աստուածային ողորմութեան։

Օր մը զինակիրն անտառը կը պըտըտէր արեւուն ծագման ատենները։ Իւր շուները արձակ համարձակ կ'ոստոտէին ասդիս անդին․ ուստի ինքըն ալ անոնց ետեւէն երթալով մտաւ անտառին այն խորութեանցը մէջ՝ ուր երբէք ոտք չէր կոխած բնաւ։

Ուստի մեծ եղաւ իր զարմանքը երբ անձրեւէ

Թրջած տեղ մը հասնելով, հողին վրայ մարդու ոտքի հետքեր նշմարեց. չէր կրնար խելք հասցընել թէ որ արխասիրտ որսորդը կրցեր էր մտնել այս վայրենի խորութեանց մէջ՝ ուր ինքը մեծ դժուարութեամբ կրցեր էր թափանցել, սեպացեալ ժայռերու եւ խիստ թանձր եւ խիտ մացառներու մէջտեղէն:

Ուստի սուլելով կոչեց իւր շուները եւ այս շաւղաց հետեւցուց. այս կենդանեաց բնական ձիրքը տարաւ զիրենք քիչ մը հեռուն այն հինաւորց եղեւինին տակ որ կը պատասպարէր Իթայի խրճիթը:

Ձինակիրը նախ այնպէս կարծեց որ ասիկա բարեպաշտ ձգնաւորի մը ապաստանարանն էր, եւ հազիւ կը համարձակէր հոն մօտենալու եւ խղիկէն ներս նայելու, որուն մէջ Իթա շուներուն հաշիւնէն զարհուրած՝ անշարժ եւ դողդոջուն կը կենար Սատուծոյ օգնութիւնը հայցելով:

Ձինակիրն իբր պատուհան ծառայող փոքրիկ ծակէն խրճիթին մէջ նայելով, մարդկային արարած մը տեսաւ զարմանալի կերպով հազուած. արդարեւ կոմսուհւոյն զգեստները երկար ատենէ ի վեր մաշեր էին, եւ զինքը ցուրտէն պաշտպանելու համար անբաւական ցնցոտիներ մնացեր էին վրան:

Իթա աչքերը խոնարհած թունդ ելաւ սիրտը, լսելով օտարականին ձայնը՝ որ իրեն հարցուց թէ ի՞նչ կ'ընէր հոն, եւ թէ կրնա՞ր ծառայութիւն մը ընել իրեն:

Իթա պատասխան չուուաւ, եւ շնորհակալ եղաւ լին շարժումով մը:

Ձրկումներն եւ հոգնութիւնը այն աստիճան աղարտեր էին խեղճ մենակեցին երեսին գիծերը, որ զինակիրը առջի բերան չկրցաւ զանի ճանչնալ:

Սյս տառն եւ եօթն տարուան առանձնութիւնը վաղաժամ ծերութեան մը կնճիւռներ տալաւորեր էր Իթայի ճակտին վրայ. սակայն զինակիրը աւելի ուշադրութեամբ քննելով եւ դիտելով, յանկարծ աստուածային լոյս մը ծագեց մտքին մէջ եւ աղաղակեց.

« Թօկէնպուրկի կոմսուհին էք դուք, մեր բարի տիրուհին՝ որուն վրայ կ'ողբանք երկար ատենէ ի վեր. ինչպէս կ'ըլլայ որ այս անապատիս մէջ կը գտնեմ զձեզ այսօր՝ երբ մենք այնչափ տարիներէ ի վեր երկնից մէջ կը կարծենք զձեզ, կորսնցնելով ձեր կեանքը այն սոսկալի գահավէժին մէջ: »

Իթա աչքերը վերցուց զինակիրին վրայ եւ ճանչցաւ իւր վաղեմի ծառայն, եւ տեսնելով որ ալ հնարաւոր չէր ինքըզինք ծածկել, պատասխանեց հրեշտակային քաղցրութեամբ.

« Իմ մահս անհրաժեշտ կը թուէր մարդոց աչքին. բայց Սատուած՝ որ կը կարգայ սրտերուն խորը, եւ գիտէր իմ անմեղութիւնս, զիս պահել ուղեց իւր բարութեան մէկ հրաշքովը. ես ալ ուղեցի առանձնութեան մէջ միայն իրեն նուիրել իմ մնացեալ կեանքս: »

Որսորդը պատասխանեց խորին յարգանքով. « Ո՛վ ազնիւ տիկին, ձեր թշուառութիւնը սուգ մը տարածեց Թօկէնպուրկի մէջ. ձեր հաւատարիմ ծառայները մխիթարութիւն չկրցան գտնել ձեր կորստեան վրայ. ձեր ամուսինն ամենադառն վըշ-

տերու մատնուած է. չեմ տարակուսիր բնաւ եւ ապահով եմ որ ձեր անմեղութիւնն եւ իր զղջումը հանդիսաւորութեամբ պիտի հռչակէ, եւ ձեռքէն եկած ամէն միջոց պիտի գործածէ ձեզի պատճառած վշտաց յիշատակը ջնջելու համար. ուստի ներեցէք, տիկին, որ փութամ իրեն հաղորդելու այս երջանիկ լուրը. Աստուած պաշտպան ըլլայ ձեզ մինչեւ իմ վերադարձս:»

Այս խօսքերս ըսելով զինակիրը ծունկի վրայ եկաւ, արտասուօք թրջեց կոմսուհւոյն ձեռքերը. վերջը շուտով հեռացաւ տարտամութեան եւ անբացատրելի խռովութեան մէջ թողլով զիթա:

Այս միջոցիս իթայի զգացած երկիւղը միայն այս էր որ չափաւ կրնար այնուհետեւ կատարել այն ուխտը՝ զոր Աստուծոյ ըրած էր առանձնութեան մէջ ասրելու եւ մեռնելու համար:

Ուստի մէյ մը մտածեց անտառին մէջ աւելի անթափանցելի առանձնութիւն մը փնտռել, բայց խորհելով իւր ամուսնոյն հետազօտութիւններէն խուսելու դժուարութիւնը, Աստուծոյ կամացը յանձնեց իւր ապագային որոշումը:

Գ Լ Ո Ւ Ս Ժ Ա.

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կոմսին զինակիրն փուռոյ եւ քրտանց մէջ թաթխուած թօկէնալուրի մտնելը տեսնողներուն բոլորն

ալ հաստատապէս գիտէին թէ մեծ լուր մը կը բերէր նա, բայց մարդու մոքէ չէր անցներ որ այն լուրը խեղճ իթայի վերաբերութիւն մը կրնար ունենալ:

Կոմսը մինակ էր ան ատեն, զինակիրը իսկոյն քովը դնաց աղաղակելով « իմ ազնիւ տէրս, կուգամ ձեզի պատմել հրաշալիք մը՝ որուն դժուարաւ պիտի հաւատաք, բայց ապահով եմ որ մեծ ուրախութիւն պիտի իմանաք. . . »

— Ի՛նչ կայ, աղաղակեց կոմսը անհամբերութեամբ.

— Դերապատիւ տէր, կոմսուհին ողջ է, տեսայ զինքը, հիմա իր քովէն կուգամ, ո՛հ, շատ անմեղ է եղեր նա, որովհետեւ Աստուած միայն կրնար զանի փրկել այսպիսի հրաշքով մը:

Եւ խեղճ մարդը շունչը կտրած՝ հեւալով պատմեց անտառին մէջի պատահածը:

Կոմսը՝ որ մտիկ կ'ընէր իրեն հետաքրքրութեամբ, առջի բերան չկրցաւ իր զարմանքը ծածկել, բայց իսկոյն իր սովորական թմրութեանը մէջ իյնալով գլուխը ցնցեց տխուր եւ թերեհաւատական կերպով մը, « անհնարին է որ իմ խեղճ կինս ողջ մնացած ըլլայ այն անկումէն. ասկից զատ պէտք է հաւատամ որ յանցաւոր էր նա, եւ Աստուած ինքն որոշեր էր իր պատիժը:»

Զինակիրը առիթ գտնելով կոմսին այս անորոշութեան վայրկեանէն, իր տիրոջ պատմեց ոսկի մատանին պատմութիւնը՝ ինչպէս որ իմացեր էր իւր ֆինսօ ընկերոջը բերնէն:

Հենրիկոս՝ որ մտիկ կ'ընէր զինակիրին, սասանէ-

ցաւ եւ ուզեց լաւ մը ստուգել այս գաղտնիքս :
Հրաման ըրաւ զինակիրին որ այս բանս մարդու
չիմացնէ, եւ խօսոյն զինքն անտառը տանի :

Գացած ատեն սիրտը հազարաւոր տարբեր
մտածութիւններով կը յուզուէր, « Ի՞նչ պիտի ընեմ,
կ'ըսէր ինքնիրեն, թէ որ անմեղ ըլլայ կոմսուհին
եւ ստոյգ ըլլայ որ Աստուած պահպանած է զանի
այսպիսի հրաշալի կերպով մը. եթէ ընդհակառակն
յանցաւոր ըլլայ եւ խոստովանի, ինչ ընելու եմ
այն ատեն » :

Այս մտածութեանց մէջ ընկղմած կը հետեւէր
իր առաջնորդին, եւ ճամբուն դժուարութիւնները
բանի տեղ չդնելով հասաւ խրճիթին քով :

Իթա՛ որ անձկութեամբ կ'սպասէր իրեն, դուրս
ելնելով շինացն ելաւ ծածկուած ցնցոտիւք եւ
սպիտակահեր երկար մազերով :

Կոմսը խօսոյն ճանչցաւ զանի, անոր դիմաց
հանդարտութենէն եւ քաղուածքին վեհութենէն
համոզուեցաւ անոր անմեղութեանը վրայ . լայով
ոտքն ինկաւ եւ թողութիւն խնդրեց :

Իթա իր երջանկութեան օրերուն պէս քաղցր
եւ ներողամիտ ըլլալով, գետնէն վեր առաւ զանի
եւ իր բազկացը մէջ սեղմելով աղաղակեց .

« Ո՛վ իմ Հենրիկոսս, ես երբէք յիսկալութիւն
մը չունէի քեզի դէմ, գիտնալով քու բարի սիրտդ
անկարող կը կարծէի զքեզ գէշ գործ մը ընելու,
եթէ չխաբուէիր գարշելի զրպարտութեամբ թե-
լադրեալ. Իթա պիտի սիրէ զքեզ եթէ դու ալ կը
հաւանիս զանի սիրելու մեր միութեան առաջին
օրերուն պէս » :

« Ո՛վ իմ հրեշտակս, պատասխանեց կոմսը ե-
ռանդով. այժմ կը ճանչնամ եւ կը հասկնամ որ
Աստուած զքեզ պահպանեց իմ զղջումս օրհնելու
եւ ինձ ներելու համար՝ քու երկնային հոգիդ կը
հաւանի մոռնալու իմ պակասութիւններս . բայց Աս-
տուած որ կը դատէ իւրաքանչիւրն իր գործոցը հա-
մեմատ, Աստուած՝ որուն խիստ արդարութիւնը կը
հասնի միշտ յանցաւորին ետեւէն, Ան ալ քեզի պէս
կը ներէ՞ արդեօք ինձ :

Այո՛, Հենրիկոս, կրկնեց Իթա, այո՛ կը ներէ
քեզի, վասն զի իւր ողորմութիւնն անչափ է զղջա-
ցող մեղաւորաց համար . իւր անճառելի սէրը
չմերժէր իրեն դարձող որդիքը. քու արտասուքդ
եւ վիշտերդ երկար ատենէ ի վեր զիջուցած են
իւր արդարութիւնը : Իր բարութիւնը այնպէս
տնօրինած էր որ մենք աշխարհի վրայ բաժնուինք
իրարմէ, որպէս զի արժանի ընէ զմեզ երկնից մէջ
միանալու . ճանչնանք իւր դատաստանաց իմաս-
տութիւնը՝ որուն գաղտնեացը թափանցել ներելի
չէ մեզի . եւ շնորհակալ ըլլանք մեզի շնորհած այս
երջանկութեան համար » :

Երկու ամուսինք ծունր կրկնեցին այն խաչին
առջեւ զոր Իթա կանգնած էր խրճիթին մօտը եւ
ջերմեռանդ աղօթք մը մատուցին :

Բայց կոմսն իւր աղօթքէն ետքը յիշեց որ դա-
տաստան մը ունէր տեսնելու . եւ երբ ուշաւ սոս-
կալի պատիժ մը տնօրինելու այն հրէշին՝ որ թու-
նաւորներ էր իր կենաց անցեալը :

« Աւանդ, սիրելի Հենրիկոս, կրկնեց Իթա, միթէ
մուցա՞ր բարկութեան ատեն գործադրած խորհրդ-

դոցդ քեզի սրտաճառած վիշտերը • ի՞նչ կ'ըլլար մարդոց վիճակը, եթէ մեր ամէն մէկ սպակասութիւնները յանկարծական պատիժով մը պատուհասէր Աստուած • ուստի մի մերժեք իմ միակ ազաջանքս եւ ողորմած եղիր ինչպէս որ Աստուած ողորմած եղաւ քեզի • քեզի ներելով, ո՞վ իմ սիրելի ամուսինս, ներեցի նաեւ անոնց՝ որ քեզնէ աւելի յանցաւոր ըլլալով կուրացուցին քու միտքդ եւ խաբեցին սիրտդ • ինձի համար թո՛ղ չը հեղու յանցաւորին արիւնը • »

Հէնրիկոս չկրցաւ մերժել իթայի թախանձական աղերսանքը • բայց այս բարեխօսութիւնս օգուտ մը չունեցաւ նենգաւոր Գոմինիկոսի համար •

Երբ այս հրէշն իմացաւ որ իթա ողջ է եղեր եւ կոմսը ամէն բան խնայեր է, քիչ մնաց որ խելքը կորսնցընէր • իւր ոճրագործութեանց համար մարդկային արդարութենէ խուսելու յոյս չունենալով՝ սկսեր էր աստուածային ողորմութեան ալ չ'հաւատալ • ուստի անձնասպանութեան խորհուրդը տիրելով մտքին, վերջ տուաւ իր կենաց՝ վերջին եւ անդարմանելի ոճրագործութեամբ մը • իր դատաստանաւը ընտրեց մահուան սոյն տեսակը՝ ուրիկց պահպանուած էր կոմսուհին, եւ ինքզինքը աշտարակին գազաթէն գահավիժեց վարի անդունդին մէջ •

Այսպէս խտտաիրտ ոճրագործք կը խուսեն երբեմն մարդկային արդարութենէն •

Ուրեմն, ո՞վ տկար հոգիներ, դո՛ւք որ պակասութիւններ գործեր էք, քանի որ դեռ ժամանակ ունիք, կեցէք անդունդին եզերքը, զի մի՛ դուցէ

Աստուած հեռանայ ձեզնէ եւ յաւիտենական կործանեան մէջ գահավիժիք •

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Բ .

Ո Ւ Խ Տ

Իթա հաւատարիմ մնալով իւր ուխտին, իմացուց իւր ամուսնոյն՝ Թոկէնպուրկի դղեակը չդառնալու համար ըրած որոշումը •

« Սիրելիս, ըսաւ անոր հանգարտ տխրութեամբ, ներեալ չէ ինձ այսուհետեւ ձեզի հետեւիլ եւ առաջուան պէս ձեզի հետ միանալ • աշխարհէ մերժուելով եւ մեռեալ կարծուելով՝ սակայն աստուածային բարութեան հրաշիւքը փրկուելով բոլորովին երկնից նուիրած եմ իմ անձս • ես ուխտ ըրի այս անապատիս մէջ ինքզինքս իմ Փրկչիս Յիսուսի Բրիտոսի ընծայել եւ մարդիկներէ հեռի ապրիլ մինչեւ կենացս վախճանը • միայնակ նուիրելով իմ կեանքս Անոր պաշտօնին՝ որ երկու անգամ փրկեց զիս • երջանկութիւն մը չըլլար ձեզի այսպիսի սուրբ խոստման մը դիմադրելով • ուստի կը յուսամ որ պիտի հաւանիք իմ այս որոշմանս, եւ պիտի օգնէք ինձ՝ հատուցանելու համար առ Աստուած ունեցած երախտագիտական պարտքս • »

Այս խօսքերս ի խոր խոցեցին իր ամուսնոյն սիրտը, եւ սակայն չհամարձակեցաւ իթայի կամաց հակառակելու, եւ անոր առաքինութեան հա-

մար ունեցած զարմացումը մեծցաւ այս զոհողութեան մեծութեամբը . մտածեց որ զիթան իւր ուխտին գործադրութենէն հրաժարեցընել ուզելը Աստուծոյ կամաց դէմ գործել է . ուստի ցաւ ի սիրտ հանդուրժեց այս նորոգ բաժանման :

« Այս ըրած ուխտերնիդ զիս դառնապէս կը վշտացընէ , ըսաւ անոր արտասուալից աչօք . ձեր այս ուխտը բոլորովին վեր ի վայր կը կործանէ ապագային համար ունեցած գեղեցիկ խորհուրդներս . սակայն , սիրելի իթաս , ես չեմ ուզեր իմ հաւանութիւնս զլանալ ձեզ՝ մերժութեամբ այն անձէն , որուն պարտքն էր հսկել ձեր երջանկութեան վրայ այս աշխարհիս մէջ :

« Աստուծոյ բազկաց մէջ ինկաք եւ օգնութիւն եւ պաշտպանութիւն գտաք , ուրեմն դուք Աստուծոյ էք . բայց կը յուսամ որ գոնէ կը հաւանիք ելնելու այս անապատէս՝ ուր ամէն բանի պակասութիւն կը կրէք . մի գլանաք ինձմէ ձեզի դիւրութիւններ մատուցանելու միտքարութիւնը :

« Հենրիկոս , կրկնեց կոմսուհին , ո՛չ թէ հարուստ տան մը եւ կենաց դիւրութիւններու մէջ , այլ խեղճ եւ անծանօթ առանձնութեան մը մէջ իմ կեանքս վերջացընել խոստացած եմ Աստուծոյ . ուստի կ'աղաչեմ , թողէ՛ք զիս հոս , որ շարունակեմ իմ սովորական առանձնութիւնս . հաւատացէ՛ք ինձ , Հենրիկոս , որ միայն սովորութիւնն է կենաց դիւրութիւնները մեզի այնչափ հարկաւոր ընողը . եթէ ո՛չ կրնայ մարդս երջանիկ եւ գոհ լսելիլ ամենապարզ կերակուրով մըն ալ ամենախեղճ խրճիթի մը մէջ , քան թէ ճոխ սենեակներու

մէջ փառաւոր սեղանի մը գլուխը բազմած . եթէ իմ կեանքս թշուառ կը թուի ձեզի , չեմ կարծեր որ ձեր՝ ինձի ընծայել ուզած վիճակնիդ աւելի փափաքելի ըլլայ . ես որ տասն եւ եօթը տարիէ ի վեր սովորած եմ սակաւապէտ , խեղճ եւ առանձնական կեանքի մը . ուստի կը խնդրեմ , թողէ՛ք զիս այս անապատիս մէջ : »

Թօկէնպուրիի կոմսն ընդունայն ջանաց այս որոշմանս դէմ մրցելու . իթա անդդուելի երեւցաւ . եւ որովհետեւ լուսոյ նուազութիւնը գիշերուան մերձումը կը յայտնէր , իթա յորդորեց իւր ամուսինը՝ որ դղեակը վերադառնայ , դեռ մթութիւնը անտառին մէջ չտարածուած :

Հենրիկոս նորէն սկսաւ թախանձել , զինակիրն ալ նմանապէս . բայց ամենայն ինչ անօգուտ եղաւ :

Այն ատեն կոմսը մեկնեցաւ իր կնոջմէն՝ անոր բարեպաշտական յիշատակութեան յանձնելով զինքն առ Աստուած , եւ Թօկէնպուրի դարձաւ յաճախ աչքերը դարձընելով խոնարհ ձգնարանին վրայ , մինչեւ որ աներեւոյթ եւ անտեսանելի եղաւ երեկոյեան ոտուերաց մէջ :

Դղեակը հասնելուն պէս մատուանապետը կոչել տուաւ . այս արդոյ եւ պատկառելի քահանայիս քով գտնել յուսալով այն խրատներն ու միտքարութիւնը՝ որուն անհրաժեշտ պէտք մը կ'ըզար . միայն այս անձիս առջեւ բացաւ իր սիրտը բոլոր այս արկածիս վրայ , շատ անգամ հեծեծանօք եւ արտասուօք ընդմիջեալ՝ պատմեց անոր իթայի բոլոր պատմութիւնը , եւ հաղորդեց անոր առանձնութեան մէջ մնալու համար ըրած որոշումը :

Հետեւեալ օրը մեկտեղ ճամբայ ելան բարի զինակրին առաջնորդութեամբը, որն որ զգեստներ եւ պաշար առած էր հետն իթայի համար:

Բարեպաշտ կոմսուհին աղօթքը վերջացնելու վրայ էր, երբ ասոնք հասան. սպասաւորին բերած զգեստները հագնելով խրճիթէն ելաւ եւ եկաւ ուրախութեամբ ողջունելու իւր ամուսինը եւ մատուանապետը: Հենրիկոս հարցուց թէ հանգիստ անցուցեր էր գիշերը, եւ թէ փոփոխութիւն մը ըրած էր իր որոշմանը. իթա պատասխանեց որ Աստուծոյ շնորհիւր եւ անոր աստուածային ողորմութեան վրայ վստահութեամբ լըցուած՝ կը յուսար հաւատարիմ մնալ իւր ուխտին:

Այն ատեն մատուանապետը խօսելու սկսելով խնդրեց կոմսուհիէն որ իրեն յայտնէ ըրած ուխտը, որպէս զի կարենայ հասկնալ յանձն առած պարտաւորութեանց չափն ու սահմանը:

Իթա յարգելով բարի երիցուն խօսքը՝ իսկոյն հնազանդեցաւ, եւ կրկնելով անոր առջին արդէն իւր ամուսնոյն խօսածները՝ յաւելցուց ըսելով.

« Կը տեսնէք, հայր իմ, որ այսպիսի խոստում մը նուիրական է, եւ պէտք չէ երբէք զանց առնել զայն:

— « Այդ ստոյգ է, պատասխանեց մատուանապետը, քիչ մը ատեն ըութեամբ մտածելէն վերջը. այդ խոստումը՝ իրաւացի եւ յարգելի է. անշուշտ ընդունած է զայդ երկինք, եւ ես կը յորդորեմ զձեզ հաւատարմաբար կատարել. սակայն բարեհաճեցէք ունկն մատուցանելու քանի մը դիտողութեանցս՝ զոր իմ վիճակս եւ փորձառութիւնս պարտք

կը դնեն վրաս ձեզի ընելու. այնուհետեւ դուք ինքնին կը դատէք թէ ձեր մնացեալ կեանքն Աստուծոյ ծառայութեան նուիրելու համար ըրած խոստումնիդ կարելի չէ՞ արդեօք այս անապատէս դուրս ուրիշ տեղ մը կատարել, որ գուցէ աւելի արդիւնաւոր ըլլայ ձեր հոգւոյն համար:

« Դուք ուխտած էք Աստուծոյ համար ապրիլ առանձնութեան մէջ. բայց միթէ կարելի չէ՞ առանձնակի ապրիլ ձեր նմանիներէն սակաւ հեռաւոր ապաստանարանի մը մէջ, որպէս զի հարկ եղած ատեն անոնց օգնութիւնն ընդունիք. ինչպէս ամէն մարդիկ նոյնպէս եւ հրամանքնիդ պարտաւորեալ էք պահպանելու ձեր կեանքն իբրեւ պարգեւ մը՝ զոր Աստուած շնորհած է ձեզ՝ անոր բոլոր պտուղը իրեն դարձնելու համար:

« Ո՛րչափ աւելի ապրինք, այնչափ աւելի արժանիք եւ բարեպաշտական դործքեր կրնանք դիզել երանական յաւիտենականութեան հեշտութեանց եւ բերկրութեանց արժանի ըլլալու համար. այսպէս առանց ձեր ուխտին դրժելու ո՛չ թէ միայն ներեալ է ձեզ մարդոց մերձենալ, այժմ՝ որ կարող էք նոյնն ընել առանց վտանգի, այլ նաեւ այնպէս կը կարծեմ որ այս բանս պարտք մըն է ձեզի. որպէս զի կարող ըլլաք աւելի երկար ատեն ծառայելու Աստուծոյ աշխարհի վրայ. արդարեւ ո՞րն է կրօնական պարտիքը կատարելու լաւագոյն եղանակը. մեր Փրկիչը ինք սորվեցուց զայն մեզի:

« Յիշեցէք Սուրբ Աւետարանին այն խօսքը այն մարդուն համար որ Յիսուսի մօտեցաւ եւ հարցուց. « Տէր, ինչ պէտք է ընեմ յաւիտենական կենաց ար-

Ժանի ըլլալու համար . եւ Յիսուս իրեն պատասխանեց :

« Ամէն բանէ աւելի զԱստուած սիրէ , այս է պատուիրանաց առաջինն եւ ամենէն մեծը . նոյնպէս սիրէ քու ընկերդ քու անձիդ պէս . այս է երկրորդ պատուիրանքը բոլորովին նման առաջնոյն . եթէ կատարես այս երկու պատուիրանքները՝ յաւիտենական կեանք կ'ընդունիս :

« Ուրիշ պարագայներու մէջ ալ շատ անգամ մարդացեալն Աստուած կրկնեց այս պատուէրները ըսելով թէ գթութեան եւ ողորմութեան գործերը յաւիտենականին ընծայուելիք ամենէն հաճոյական նուէրներ են . վասն զի Աստուած մեր երկնաւոր հայրը մեծ ուրախութիւն կ'զգայ երբ կը տեսնէ մարդու մը՝ իւր նմանի եղբարց բարիք ընելը :

«Արդ , Տիկին , հրամանքնիդ չէք կրնար այս Սուրբ պարտիքը կատարել այս առանձնութեան մէջ . եւ եթէ ձեր կեանքն Աստուծոյ ծառայութեան նուիրելու որոշումն ըրած էք , ուրեմն պարտական էք ընտրել ձեզի անանկ բնակութիւն մը՝ ուր կարենաք համաձայնիլ իր կամացը , օգնելով ձեր ընկերին եւ ձեր առաքինութիւններովը բարի օրինակ հանդիսանալով :

Ինչպէս որ Հենրիկոս առաջին օրը Իթայի որոշման դէմ առարկելու բան մը չէր գտած , նոյնպէս ալ Իթա բարի մատուանապետին խօսքերուն դէմ առարկելու բան մը չգտաւ . սակայն իսկոյն թօթափելով իւր վարանքը՝ ըսաւ պատկառելի քահանային :

« Կը ճանչնամ ձեր Սրբութեան ինձի յիշեցուցած

մեծ ճշմարտութիւնները , եւ այն բոլորանուէր հնազանդութիւնը՝ զոր պարտական եմ յայտնելու հաւատոյ պաշտօնէի մը . սակայն շատ տարիներէ ի վեր սովորած ըլլալով որ եւ է բանի մը չ'ձեռնարկելու առանց ջերմեռանդ մտածութեամբ մը Աստուծոյ կամքը հասկնալու , ուստի կը խնդրեմ , Հայր իմ , որ ինձմէ անմիջական պատասխան մը չ'պահանջէք այսպիսի ծանր գործի մը համար . վաղը ձեզի կը յայտնեմ՝ Անոր աղօթքի մէջ ինձի ներշնչածը :

Մատուանապետը հաւանեցաւ այս խօսքիս , վասն զի ապահով էր կոմսուհւոյն որոշմանը յաղթած ըլլալուն վրայ :

Հետեւեալ օրը Հենրիկոսի հետ դարձաւ անտառին ձգնարանը , եւ մեծ բերկրութիւն իմացաւ երբ լսեց որ կոմսուհին պիտի թողու այն անապատը : Հենրիկոս հարցուց թէ ո՞ր կ'ուզէր կանգնել իր վանքը :

Իթա իր առանձնութիւնը հաստատեց Փիլէնիէնի վանքին մօտերը Օ կոչուած փոքրիկ հովտի մը մէջ : Բայց իմացուց իւր ամուսնոյն որ փոքրիկ եւ խոնարհ բնակարան մը կ'ուզէր , կենաց խիստ հարկաւոր եղած դիւրութիւններն ունենալու համար :

Կոմսն ալ պարտաւորեցաւ ասոր հաւանելու եւ մատուանապետը իր վրայ առաւ նոր ձգնարանին աշխատութեանց վրայ հսկելու հոգը . եւ պատուէր տուաւ Իթայի որ իւր առողջութիւնը չ'միտատէ խտութիւններով եւ անխորհուրդ գրկումներով :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ՀՈՎՏԻՆ ՃԳՆԱՐԱՆԸ

Խիստ սրտաշարժական էր այս խեղճ խրճիթիս տեսարանը՝ ուր թօկէնպուրկի կոմսուհին տասն եւ եօթն տարի ապրեր էր ամենատխուր առանձնութեան մը մէջ:

Մամուռէ շինուած խեղճ խշտեակ մը՝ որ գիշերուան համար իբր անկողին եւ ցերեկուան համար իբրեւ նստարան կը ծառայէր, երկու փախթ՝ զոր մեծ արհեստիւ եւ համբերութեամբ հիւսած էր իբրեւ վերմակ, փայտի կտորներ փորուած իբր անոթ, քանի մը կեղեւէ շինուած սակառիներ իր գծուծ պաշարները պահելու համար. ահա ասոնք էին միանձնուհւոյս ունեցած բոլոր կարասիքը:

Այն անպաճոյճ փայտեայ փոքրիկ խաչը՝ զոր Հենրիկոս կախուած տեսաւ խրճիթին ներսը, անկ յարգանք մը ազդեց իրեն, որուն նմանը չէր զգացած թօկէնպուրկի մատուան մէջ փայլող ոսկեզօծ խաչելութեանց առջեւ. ծունր կրկնեց այս մարդկային փրկութեան սուրբ նշանին առջեւ:

Իթա իւր հիւրերուն ընծայեց իւր սովորական կերակուրէն քիչ մը բան՝ քանի մը պտուղ եւ մերձակայ աղբիւրին ջուրը. վերջը իւր ամուսնոյն եւ մատրանապետին սաստիկ թախանձանացը զիջանելով պատմեց իրեն պատահածը իր ամուսնական մատանւոյն կորստենէն առաջ, եւ Դոմինիկոսի

թշնամանքը՝ զոր գաղտնի պահած էր, զանի պատիժէ ազատելու համար:

Այս պատմութիւնս միանալով կոմսին կանխաւ գիտցածներուն հետ, Հենրիկոս կատարեալ տեղեկութիւն ստացաւ այն ատելութեան եւ հալածմանց վրայ՝ զոր Դոմինիկոս ունեցած էր իր երկտասարդ տիրուհւոյն դէմ:

Սակայն արեւը կ'սկսէր խոնարհիլ. Իթա ինքն իմացուց իւր հիւրերուն որ մեկնելու ժամը հասած էր:

Թօկէնպուրկի կոմսը դղեակը վերադառնալուն պէս՝ մեծ սրահի մը մէջ ժողվել տուաւ իր բոլոր ծառայները եւ իմացուց անոնց որ կոմսուհին դեռ ողջ էր. թէ Սատուած անոր կեանքը փրկած էր անճառելի հրաշիւք. եւ թէ ինքը դատած էր զանի բարեբաղդութեամբ. յետոյ արտասուալից աջօք հրապարակաւ յայտնեց անոր անմեղութիւնը, եւ ողբաց այն աղէտալի անիրաւութեան վրայ՝ որով յանցաւոր եղած էր անոր առջին:

Գորովանաց եւ ուրախութեան արտասուքներ հոսեցին բոլոր ներկայից աչքերէն, երբ սկսաւ թողութիւն խնդրել իրենց դէմ ունեցած զայրութից եւ բռնութեանց համար: Այս հաւատարիմ ծառայները օրհնութեամբ կը պատասխանէին իրենց տիրոջ, եւ նզովք կը կարգային նենգաւոր Դոմինիկոսի դէմ:

Կոմսը առանձնանալէն առաջ անոնցմէ շատերուն ապսպրեց որ հետեւեալ առաուն բոլոր երկրին մէջ տարածեն Իթայի վերադարձին այս ուրախաւէտ լուրը: Սուրհանդակ մը խրկուեցաւ

Քիրքալէրկի դղեակը՝ կոմսուհւոյն ծերունի ծնողաց խորին վշտացը վերջ եւ վախճան տալու . Հենրիկոս իւր սաստիկ վիշտերն ու գղջումը յայտնելով կը յուսար որ իթայէն աւելի խստասիրտ չեն ըլլար իրեն դէմ՝ որն որ ներեր էր իրեն վեհանձնաբար :

Հետեւեալ օրը արչալուսին սուրհանդակը ճամբայ ելնելով, կոմսը խօսոյն կոչել տուաւ վարպետ ճարտարապետ մը եւ հարկաւոր եղած գործաւորները . գնաց անոնց հետ Օյի հովիտը , որպէս զի ցուցնէ շինուելիք ճգնարանին տեղը , մեծութիւնը եւ բաժանումը :

Աշխատողաց գործունէութիւնը վառելու համար պարգեւներ խոստացուեցան , եւ տիրոջ հանստազօրեայ հսկողութիւնը փութացուց այս փոքրիկ շէնքիս կատարումը :

Այս միջոցիս Հենրիկոսի եւ մատրանապետին՝ առ իթա ըրած այցելութիւնները կարճատեւ կ'ըլլային . վասն զի կոմսը անհամբերութեամբ կ'ուզէր զանի տեղաւորել հանգիստ բնակարանի մը մէջ . եւ կը վախճար որ իւր բացակայութիւնը պատճառ չըլլայ յապաղման :

Այնչափ մեծ եղաւ իր քանասիրութիւնը՝ որ ճգնարանը մէկ ամսուան մէջ բոլորովին լնցաւ ճիշդ այն միջոցին՝ որ իթայի ծնողքը Քիրքալէրկէն եկան այն սուրհանդակին հետ՝ որ իրենց տարած էր Թօկէնալուրկի կոմսուհւոյն վերադարձին եւ անոր անմեղութեան հանդիսաւորութեամբ հռչակուելուն աւետիսը :

Նոյն օրը Հենրիկոս գործաւորաց հետ կ'ըբարդէր իր ամուսնոյն բնակարանին ներքնակողմը պատրաս-

տելու . շինել տուեր էր խիստ գեղեցիկ պարտէզ մը , եւ իւր խնամօքը առատ պաշար լեցուց , որպէս զի բարեպաշտուհին իթա աւելի առողջարար սնունդ մ'ունենայ , եւ իւր աւելորդէն բաժին հանէ կարօտելոց :

Երբ Թօկէնալուրկի կոմսին ծանուցին իր կնոջ ծնողաց գալուստը , խօսոյն դղեակը գնաց զանոնք ընդունելու . բայց սիրտը խռովութեամբ եւ դառն յիշատակներով լցուած ըլլալով, կ'երկնէր որ խիստ յանդիմանութիւններ պիտի լսէ անոնցմէ . ուստի զանոնք տեսնելուն պէս ոտուքին ինկաւ եւ թախանձանօք աղաչեց որ անցեալին համար ներողամիտ ըլլան իրեն , թէեւ բոլորովին անարժան ալ ըլլար ներողութեան :

Բայց իթայի ծնողքն իր ականկալութեանը հակառակ բարեսիրութեան եւ մոռացութեան զգացումներով եկած էին . վեր առին Հենրիկոսը եւ ապահովեցին զինքը որ բնաւ ռիսակալութիւն մը չունէին իրենց սրտին մէջ , եւ շնորհակալ եղան իւր անցեալ վարմունքին անիրաւութեանը մասամբ իւրիք դարման տանելուն համար . վերջը տեղեկութիւն խնդրեցին թէ երբ կ'ընային գրկախառնիլ իթայի հետ :

Դեռ պատասխան չտուած Հենրիկոս՝ որուն համար իթայի ամենաշուքը փափաքները անբռնաբարելի օրէնքներ եղած էին , բոլոր ներկայ գտնուողները հեռացուց , մինչեւ անգամ մատրանապետը եւ իւր հաւատարիմ զինակիրը . վերջը խմացուց Քիրքալէրկի իշխանաց որ հետեւեալ օրը կոմսուհին պիտի տեղաւորուէր իր ընտրած ճգնարանին մէջ

եւ թէ բարեպաշտ միանձնուհին մեծ ուրախութիւն պիտի զգայ երկար բացակայութենէ մը վերջը զիրենք կրկին տեսնելուն եւ իր նոր բնակարանին մէջ իրենց ներկայութեամբը հաստատուելուն համար. ըսաւ նաեւ որ իր ամենասիրելի փափաքն էր մեծ հանդիսաւորութեամբ կատարել այս բնակարանի փոփոխութիւնը. բայց իթա յատկապէս պահանջած էր իրմէ որ այս սուրբ առանձնութեան նուիրեալ արարողութիւնը ընաւ փառաւոր ցոյց մը չունենայ:

Հետեւեալ օրն ինքը պիտի երթար անտառին ճգնարանը, հետն առած միայն մատրանապետը եւ զինակիր մը, եւ որովհետեւ նուիրական պարտք կը համարէր իրեն իր ամուսնոյն ամենափոքր փափաքները յայտնել, մարդու յայտնած չէր Ոյի հովիտն երթալու գաղտնիքը, իթայի ծնողքը միայն տեղեակ եւ հաղորդ էին այս գաղտնեաց, եւ կանխաւ հոն պիտի երթային՝ կոմսուհին եկած ատեն ընդունելու համար:

Հենրիկոս չմոռցաւ երկարօրէն պատմելու իրենց աստուածային բարութեան հրաշալիքը, որով պահպանուած էր անտառին մէջ իթայի կեանքը. չէր դադարեր ներբողելէ անոր հրաշալի բարեպաշտութիւնը եւ մեծամեծ առաքինութիւնները. քիրքպէրկի բարեսիրտ բնակիչներն ալ մոտիկ կ'ընէին այս պատմութեանց գործովալի հետաքրքրութեամբ:

Այս խօսակցութեանց վերջ տալու համար հարկ եղաւ որ առաքինի մատրանապետը գայ ինքը ծանուցանէ թէ ժամանակ էր հանգստանալու, հետեւեալ օրն արշալուսին ճամբայ ելնելու համար:

Իթա ալ իր կողմէն այս օրուան սպասելով անդադար գոհաբանութիւններ կը մատուցանէր Աստուծոյ՝ իր կենաց վախճանին համար, կ'օրհնէր զհենրիկոս որ իրեն կը մատուցանէր զինքը Աստուծոյ նուիրելու եւ խղճալեաց եւ վշտացելոց օգնութեան հասնելու համար ունեցած եռանդուն փափաքները կատարելու ամէն միջոցները:

Թօկէնպուրիի կոմսը որչափ ալ զգուշութիւններ ըրած էր որ իթայի նոր ճգնարանն առանձնանալը անծանօթ մնայ երկրին բնակչացը, բայց Աստուած ուզեց որ անոր՝ իւր խրճիթէն մեկնելու ժամը յաղթանակ մ'ըլլայ իւր առաքինութեան եւ զարմանալի նախախնամութեան համար՝ որ այնչափ երկար ատեն հակեր էր իր վրայ:

Իրաւացի է որ այսպիսի մեծամեծ օրինակներ շնորհուն երբեմն մարդոց՝ բարեպաշտ հոգիները խրախուսելու համար որ յարատեւեն այս կենաց փորձութեանց ճանապարհին մէջ:

Երբ կոմսը ճամբայ ելաւ մատրանապետին եւ զիթան գտնող հաւատարիմ զինակրին հետ, անտառին եղերքը տեսաւ բազմաթիւ մարդիկ որ իրեն կ'սպասէին, եւ իրեն հետեւեցան հեռուէն յարգանքով. ուրիշ անձինք ալ կը պատահէին Հենրիկոսի ճամբուն վրայ. եւ երբ խրճիթին մօտեցաւ եղեւիններուն տակը, տեսաւ ծաղկապսակ եւ տօնական զգեստ հագած գիւղացի երիտասարդուհեաց խումբ մը՝ որ խաչին առջեւ ծունր կրկնած երկիւղածութեամբ կը դիտէին զկոմսուհին:

Բոլոր հանդիսականք գորովեցան այս կրօնական

տեսարանէս . արտասուքներ կը հոսէին ամենուն աչքերէն . եւ այս ընդհանուր սրտաշարժութեան մէջ իթա միայն հանդարտ կ'երեւար եւ կը ժպտէր երկնային երանութեամբ . իւր դէմքն անմեղութեան եւ սրբութեան պատկեր մը կ'ընծայէր :

Անհնար էր առանց խորին սրտաշարժութեան նկատել իր երկար թշուառութեան հետքերն՝ որով դեռ չըջապատեալ էր . եւ իւրաքանչիւր ոք կը լցուէր անճառելի ուրախութեամբ , մտածելով որ այն վշտակիրութիւնները վերջ մը պիտի ունենային . չէին կրնար յագենալ դիտելով իր քաղցրութեամբ եւ երկայնատեմութեամբ դրոշմեալ դէմքը . լսելով իր խօսքերը՝ որ իր սրտին նման լի էին աստուածային սիրով , իր ծնողքը հազիւ կը կարենային կենալ քովը եւ խօսք մը ուղղել իրեն , իւրաքանչիւր ոք փափաքելով իրեն մօտենալու :

Այսպէս խեղճ իթան՝ որն որ բոլոր աշխարհէ մերժուած , զուրկ ամէն օգնութենէ եւ ամէն երկրային պաշտպանութենէ , միայնակ եկեր վայրենի անտառի մը մէջ հաստատուելու էր մոռացութեան մէջ , այսօր կ'ընդունէր իր տասն եւ եօթն տարուան համբերութեան եւ արիւթեան մրցանակը . իւր ծնողքն եւ ամուսինը չըջապատած էին զինքը ոչ թէ միայն սիրով եւ գորովով , այլ զարմացման եւ յարգանաց զգացմամբ . ուրախակց բազմութիւն մը պատրաստի կեցեր էր , այս առանձնութենէն ուրիշ աւելի հանդիստ օթեւան մը երթալու միջոցին՝ իրրեւ սրբուհւոյ մը՝ յաղթանակաւ իրեն ընկերանալու համար :

Երբ Գիրքպէրկի բնակիչները գորովալիւր հե-

տաքրքրութեամբ կը քննէին իթայի կանգնած այս խրճիթը եւ շինած խեղճ կարասիքը , գիւղացիք ուղեցին իրրեւ սուրբ նշխարներ իրենց հետ տանիլ անոր գործածած մէկ քանի կտոր բաները . իթանքը վար առաւ այն վայտեայ խաչելութիւնը՝ որուն առջեւ այնչափ երկար ատեն արտասուելու եւ աղօթելու էր . յետոյ վերջին հայեցուածք մը արձակեց այս միայնութեան ապաստանարանիս վրայ՝ զոր Աստուած իրեն շնորհէր էր իւր տառապանաց օրերուն մէջ , եւ ամենաքաղցր նոր արտասուքներ թանացին իր արտեւանունքը :

Ծուռ կրկնեց , եւ բոլոր հանդիսականք պար առած իւր շուրջը , եկեղեցական օրհնութիւն մը երգեցին՝ զոր անտառին արձագանգը հնչեցուց մինչեւ հեռունները :

Երբ ոտքի ելաւ , երիտասարդ գիւղացիք որ իսկոյն եղեւինի ճիւղերէ գահաւորակ մը շիներ էին , դրին զինքն իր կամացը հակառակ այս յանապատրաստից կազմուած գահուս վրայ , եւ ճամբայ ելան Օյի հովիտն երթալու :

Ժողովուրդը մէկ կողմէն կը դիմէր , բազմութիւնը երթալով կ'աւելնար , ծերունիք կրթնած իրենց թոռանցը վրայ ընդ առաջ կ'ենէին սրբուհւոյս , անգամ մըն ալ դիտելու եւ տեսնելու իրենց ազնիւ իշխանուհին . տեսնելով զիթա միշտ խոնարհ եւ շնորհալի , իւր վայտեայ խաչը թեւերուն մէջ բռնած , կ'ողջունէին զանի իրենց օրհնութիւններովը եւ շնորհակալ կ'ըլլային Աստուծոյ իրենց մահուընէն առաջ այսպիսի դեղեցիկ օր մը ցուցնելուն համար . տղայք եւ կանայք ծաղիկներ կը նետէին

Իթայի վրայ, եւ ճամբուն ամէն կողմը լցուած էր ծաղկեալ տերեւներով:

Այս կերպով հասան Ոյի հովիտը. այն գործաւորները՝ որ Հենրիկոս կոմսին հրամանաւր կանգնած էին ճգնարանը, իրենք իրենցմէ չիներ էին յաղթական կամար մը, եւ փոքրիկ մատրան զանգակատունը կը հնչէր ուրախական ձայներով:

Երբ Իթա իջաւ այս օրհնեալ բնակարանիս դուռը՝ զոր կու գար սրբագործելու, անգամ մ'ալ դարձաւ իր հպատակաց վրայ նայեցաւ, շնորհակալ եղաւ սրտաշարժութեամբ իրեն մատուցուած սիրոյ ցոյցերուն համար, եւ խոստացաւ անոնց՝ ամէն օր աղօթել Աստուծոյ իրենց բարօրութեան համար. վերջը մտաւ անակը՝ ուր ընկերացան իրեն իւր ամուսինն եւ ծնողքը Թօկէնպուրկի մատրանապետին հետ:

Սակաւագլէտ ճաշ մը պատրաստուած էր. բայց Իթա բնաւ չուզեց ուտել իրեն մատուցուած կերակուրները, եւ շատացաւ քանի մը պտուղով եւ քիչ մը ջրով. որովհետեւ այս սննդեան սովորած էր անասլատին մէջ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Դ .

ՇՐԱԺԱՐԱԿԱՆ ՈՂՋՈՅՆ

Օրն իրիկուն եղաւ, եւ դեռ Իթայի շուրջը պատած էին իր ընտանիքը, չկրնալով անկէ բաժ-

նուիլ. սակայն հարկ եղաւ այս վերջին զոհողութիւնս ալ ընել. կոմսուհին՝ տխուր բայց համբերատար կերպով յիշեցուց իրենց այն խոստումը՝ զոր Աստուծոյ բրած էր այնուհետեւ աշխարհի համար չապրելու, եւ ազաչեց իրենց որ զինքը տեսնելու դալէ հրաժարին, միայն եթէ իրենցմէ մէկուն համար գթութեան գործ մը ընելու բաւէ, իրեն դիմեն. որովհետեւ չէր կրնար ընկերին ծառայութիւնն Աստուծոյ ծառայութենէն խտրել. վերջը փափաք յայտնեց որ իւր ամուսինը որոշեալ ժամանակներ նոր պաշար խրկէ իրեն, իրեն այցելութեան եկող կարօտելոց բաժնելու համար. ուզեց նաեւ պարզ բայց տաք պահող կերպասներ, անոնց զգեստ չինելու համար:

Այս փափաքներս կանխաւ ընդունուած էին կոմսէն, որ խօսք տուաւ անկէց ետքն ալ շարունակել այս բարեգործական նուէրները:

Երբ բաժանման ժամը հասաւ, ամէնքը յանձնելով զիրենք իր բարեխօսութեանը եւ առ Աստուած մատուցած աղօթիցը, մեկնեցան արտասուալից աջօք:

«Երթայք բարեաւ, կ'ըսէր անոնց՝ ծանրաքայլ հեռանալին դիտելով. երթայք բարեաւ մինչեւ յերկինս, վասն զի հոն կրկին տեսնուելու քաղցր եւ հաստատուն յոյսն ունիմ. առ այժմ երջանիկ ապրեցէք եւ սիրեցէք իմ յիշատակս:

«Մնա՛ բարեաւ, հրեշտակայինդ Իթա, Աստուած հետդ ըլլայ, պատասխանեց մատրանապետը:

Միւսները մեկնեցան լալով, բառ մը արտասանելու սիրտ չունենալով:

Իթայի ծնողքը դարձան իրենց ֆիրքպէրկի գլխակիր :

Թօկէնպուրկի Հենրիկոս կոմսը միայնակ ապրեցաւ իր գլխակին մէջ . ամէն օր զիթան մոռածելով եւ ջանալով իր բարի գործերովը քաւելու իւր անցեալ պակասութիւնները :

Գիշ տարի վերջը մեռաւ մեծ վիշտ պատճառելով իր ժողովրդոց . Իթա ողբաց, զանի սրբաբար, երբէք մէյ մ'ալ չէր տեսեր զանի Օյի հովտին ճըգնարանը մոնէլէն ի վեր . բայց իւր մահուանէն վերջը փոխադրել տուաւ զանի փոքրիկ մատուռին մէջ, ուր պարզ գերեզման մը կանգնուեցաւ, եւ ամէն օր կ'աղօթէր Աստուծոյ անոր հոգւոյն համար :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

Քանի մը ժամ հանգստանալէն վերջը Իթա գիշերն ելեր էր աղօթելու համար :

Երբ արշալոյս եղաւ, ուրախութեամբ տեսաւ իր աղօթարանին մէջ գեղեցիկ խաչելութիւն մը, Ս. Աստուածածնի սքանչելի պատկեր մը, եւ մենակեաց Սրբոց կենաց գլխաւոր գործերը ներկայացնող պատկերներ :

Ճգնարանին փոքրիկ պարտէզը զարդարուած էր ծաղիկներով եւ պտղատու ծառերով . Իթա մոռածեց որ կրնար իր պիտոյքը հայթայթել զայն

մշակելով, եւ բոլոր իրեն խրկուած բաները նուիրել ի մխիթարութիւն աղքատաց . վասն զի գիտէր որ Քրիստոնէի մը՝ Աստուծոյ մատուցանելիք ամենէն հաճոյական պաշտօնը կը կայանայ գթութեան գործոց վրայ՝ որով կ'օգնէ մարդ իր ընկերին, մխիթար կը կանգնի այրւոյն, որրոյն եւ թշուառաց :

Իւր անտառին մէջ վարած կեանքէն սորված էր փորձառութեամբ թէ սրչափ օգտակար է կարօտելոց՝ իրենց շնորհուած ամենատկար օգնութիւններն անգամ :

Այս բարի մտածութիւններով զբաղած սկսաւ ժողվել երակ, սալոր, թուր եւ ուրիշ պտուղներ որ առանց մշակութեան կ'աճին անտառաց եւ ցանկերու մէջ . այս պարզ պաշարներն իրեն համար բաւական պիտի ըլլային, եւ բոլոր ունեցած լաւագոյն բաներն աղքատաց բաժինն եղան :

Յաճախ այցելութեան կ'ենէր դրացեաց տուները, վշտացելոց կամ հիւանդաց բնակարանները, ինքն իր ձեռօքը կը պատրաստէր անոնց վիճակին հարկաւոր եղած ըմպելիներն ու դեղերը . եւ կը քաջալերէր զանոնք քաղցր եւ բարեպաշտական խօսքերով :

Այն օրը՝ զոր բոլորովին անցուցած էր այլոց արտասուքները սրբելով եւ վիշտերին ամոքելով, իւր ամենէն երջանիկ օրը կը համարուէր :

Ճգնարանն եղած ատեն աղօթքի կը պարապէր . եւ անոր մէջ կը գտնէր իր զօրութիւնն եւ ամենասիրելի հեշտութիւնները . վերջը ընկերին օգտակար աշխատութեանց կը պարապէր :

Ֆիլէսիէնի կուսանաց վանքը մօտաւոր ըլլալով

ամէն օր արեւուն ծագումէն առաջ հոն կ'երթար՝ ներկայ գտնուելու կուսանաց երգած առաւօտեան երգոց։ Վերջը պատարագ կը տեսնէր զարմանալի ջերմեռանդութեամբ։

Աւետարանի ընթերցումը իրեն կը յիշեցընէր մեր փրկչի աստուածային վարդապետութիւնները։ այս սուրբ խորհրդոյս միւս աղօթքները սիրով եւ երախտագիտութեամբ կը լեցընէին իր սիրտը Յիսուսի ֆրիստոսի բարերարութեանց համար։ Սուրբ Հաղորդութեան ատեն՝ զոր ամէն տօնի օրերը կ'ընդունէր, կզգար անձառելի երջանկութիւն մը՝ որ է նախաճաշի այն յաւիտեական երանութեանց՝ որ պահուած են ընտրելոց յերկինս։

Այսպէս շատ տարիներ անցան աղօթից եւ ընկերական ծառայութեան անձնութեան մէջ։ այսպիսի սուրբ կեանքի մը համբաւը հեազհետէ կը տարածուէր, եւ օր ըստ օրէ կ'աւելնար ուխտաւորաց բազմութիւնը՝ որ հեռաւոր տեղերէ կու գային զիթան տեսնելու եւ իրմէ խրատ եւ մխիթարութիւն խնդրելու։

Ո՛վ որ այցելութիւն ընէր իրեն՝ զարմացմամբ լցուած պիտի մեկնէր։

Ֆիլէնկէնի վանքին կուսանքը՝ որ ամէն օր կը տեսնէին զինքն իրենց եկեղեցւոյն մէջ, եռանդեամբ կը վախճէին իրենց մէջ ունենալ այսպիսի տմենահազուագիւտ առաքինութեանց օրինակ մը, որուն ներկայութիւնը պիտի հրաւիրէր միաբանութեան վրայ մեծամեծ օրհնութիւններ։ Եկան թօկէնպուրկի կոմսուհւոյն յայտնեցին իրենց միաբանական իղձերը, եւ աղաչեցին որ չզլանայ իրենցմէ

այս շնորհս, ընծայելով իրեն վայելուչ բնակութիւն մը՝ զոր կարող էր տնօրինել իր կամաց համեմատ։

Իթա առջի բերան չհաւանեցաւ իր ճգնարանէն բաժնուելու։ կը վախնար որ միաբանութեան մը կանոնաւոր կեանքն արգելք չըլլայ իրեն գթութեան գործոցը՝ զոր չէր կրնար զանց ընել։ սակայն խօսք առնելով որ այս մասին կատարեալ ազատութիւն պիտի ունենայ, թողուց իր անորոշութիւնը, մտածելով որ կրնար ասկից իւր կենաց համար մեծամեծ օգուտներ ծագիլ։

Երբութիւնն սկսեր էր զինքը տկարացընել, եւ տասն եւ եօթն տարուան անլուր զրկմանց մէջ կրած վիշտերով վաղաժամ անկարութեան մը մատնուելու էր։

Առտուները մեծ դժուարութեամբ կ'երթար Ֆիլէնկէնի եկեղեցին, եւ իր ուժը՝ որ յայտնի կերպով կը նուազէր, ալ թոյլ չպիտի տային այնուհետեւ իրեն, մի եւ նոյն գործունէութեամբ պարապելու իր դժուարին աշխատութեանց։

Ուստի Ֆիլէնկէնի բարի-կուսանաց թախանձանացը մէջ Աստուծոյ կամքը նշմարել կարծելով՝ ընդունեց առաջարկութիւննին եւ առանձնացաւ անոնց վանքին մէջ։

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

ՍՐԲՈՒՀԻՈՅ ՍԸ ՎԵՐՁԻՆ ԺԱՍԸ

Իթայի վերջին տարիները կատարեալ սրբութեան մը հայելին եղան։

Ստոյգ չգիտցուիր թէ իթա մայրապետութեան ուստ ըրած ըլլայ Ֆիլէնկէնի միաբանութեան մէջ : Բայց պատմութենէն կը սորվինք որ իւր առաքինութեամբը մեծ պատիւ ունեցաւ մինչեւ իւր վերջին օրը :

Այս միջոցներուս գրեթէ սովորական բան մըն էր տեսնել բարեպաշտ անձինք՝ որ վանքի մը խորը աշխարհէ առանձնացած ասլիկը բաւական չհամարելով, արտաքոյ կարգի միջոցներ կը փնտռէին ամէն բանէ բովանդակապէս բաժնուելու, Աստուծոյ հետ աւելի անձկաբար յարելու համար. ոմանք կը փակուէին ամէն կողմէն որմապատ խղիկներու մէջ, որ միայն նեղ լուսանցոյց մը կ'ունենային, եւ անկից կ'ընդունէին իրենց սնունդը. ասոնք բաժնուած կ'ապրէին միւս կրօնաւորներէն, ինչպէս այս կրօնաւորներն ալ հրաժարած կ'ապրէին աշխարհէ :

Նման մարտիրոսացեալ վիրօրադէ սուրբ կուսին՝ որ պայծառացուց սուրբ Գաղոսի արքայարանը, Ֆիլէնկէնի շատ կուսանք այս խստամբերութեան միջոցն ընտրած էին :

Երբ իթա այլոց օգտակար ըլլալու զօրութիւնը կորոյս, բաժնուեցաւ միաբանութենէն սովորական արարողութեամբ, եւ փակուեցաւ փոքրիկ փապարի մը մէջ՝ ուսկից մէյմ'ալ կենդանի ելնելիք չունէր :

Հոն անցուց իր ժամանակը լուութեան եւ ամփոփման մէջ, եւ աստուածային հայեցողութիւնը կը գրաւէր բոլոր իր մտածութիւնները. շատ անգամ իր հոգին Փրկչի սուրբ սիրովը վառուած կը

բարձրանար մինչեւ յաւիտենականին Աթոռ, եւ կանխաւ կը վայելէր սրբոց բերկրութիւնները : Երբ այս հիացումները կ'անցնէին, ցաւ կ'իմանար տեսնելով որ դեռ իր մարմինը կապուած էր աշխարհի հետ. սակայն համբերութեամբ կը հպատակէր աստուածային կամաց, եւ անկից կ'սպասէր իր ժամանակաւոր վշտակրութեանց վախճանը :

Երբ ծերութեան տկարութիւնները կ'սկսէին զինքը նեղել, կը մտածէր Յիսուսի Քրիստոսի ճշգնաժամը Ձիթենեաց պարտէզին մէջ եւ կ'աղաղակէր, « Հայր իմ, եթէ հնար իցէ անցանել յինչն բաժակիս այսմիկ, ապա թէ ոչ արբից զսա, եղիցին կամք քո » :

Թէպէտ եւ իթայի խղիկը բոլորովին կը բաժանէր զինքն աշխարհէ, սակայն կուսանք յաճախ ծնրադրելու կուգային իր փոքրիկ պատուհանին առջեւ. եւ իթա կը խօսէր իրենց հետ Աստուծոյ վրայ բոլորովին երկնային ճարտարախօսութեամբ մը :

Հոգին աւանդելէն քիչ ժամ առաջ հանեցին զինքն այս կենդանի գերեզմանէն. բերին Ֆիլէնկէնի եկեղեցին. եւ սեղանին առջեւ դրին յարդէ եւ մոխրիէ անկողինի մը վրան. բոլոր կուսանք ծունր կրկնեցին իր բոլորաբը :

Իթա ընդունեց սուրբ Հաղորդութեան խորհուրդը. քիչ մը վերջը իր զօրութիւնը վերանորոգելով, կէս մը ոտքի ելաւ, եւ ծանր ու սրտաշարժ ձայնով մը կրկնեց սուրբ օրհնութեան մը այս խօսքերը :

« Թող, տէր, որ աղախնոյդ հոգին մեկնի այս

աշխարհէս եւ դառնայ քու քովդ • ընդունէ՛ զայն
քու ողորմութեանդ ծոցը, որովհետեւ շատ վշտա-
կրեց քեզ հաւատալով եւ յուսալով » :

Վերջը շնորհակալ եղաւ կուսանաց իրենց բարի
ծառայութեանցը համար, խնդրեց որ զինքը չմոռ-
նան իրենց աղօթիցը մէջ, եւ գլուխը խոնարհե-
ցնելով հոգին աւանդեց :

Զինքը տեսնողները կը կարծէին թէ կը ննջէր
նա հոգնութեան երկարատեւ օրուքնէ մը վերջը •
աչքերը փակուած էին բայց հրեշտակային ժպիտ
մը կը փայլէր իր շրթանցը վրայ :

Մարմինը չքեզ գերեզմանի մը մէջ ամփոփուե-
ցաւ • բայց իւր յիշատակը յաւերժացնելու հա-
մար ո՛չ մարմարիոնի պէտք կար եւ ո՛չ պատուական
քանդակներու • իր առաքինութիւնները պիտի ան-
մահացնէին զինքը մարդոց սրտերուն մէջ :

Երանի թէ այս պատմութեանս ընթերցողք
իր օրինակաւը համբերել սորվին • թշուառութեան
եւ տառապանաց :

Իցի՛ւ թէ չմոռնան երբէք թէ ներողութիւնն
ու թշնամանաց մոռացութիւնն են քրիստոնէական
սիրոյ յաղթանակները :

23 372
23 373
23 374

2015

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0674230

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0674228

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0674229

